

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

« КОНКУРЕНЦІЯ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ »

Студента 2 курсу 3м групи
спеціальності 051 Економіка
освітньої програми
«Економіка галузевих ринків»

Середі
Олександра Юрійовича

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
доцент

Ясько
Юлія Іванівна

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Ожелевська
Тетяна Станіславівна

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1_ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ	6
1.1. Роль і значення ринку транспортних послуг у світовому господарстві.....	6
1.2 Фактори конкурентоспроможності різних видів транспорту	12
РОЗДІЛ 2_СУЧАСНИЙ СТАН КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ	21
2.1. Аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг	21
2.2. Особливості конкуренції на світовому ринку транспортних послуг	29
2.3. Аналіз впливу державного регулювання на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг	35
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де глобалізація виявляє величезний вплив на економічні, соціальні та технологічні процеси, конкуренція на ринку транспортних послуг стає ключовим фактором, визначаючим успіх підприємств, країн і регіонів. Це дослідження спрямоване на розуміння сутності конкурентної боротьби, факторів її формування та впливу на глобальну економіку.

По-перше, варто зазначити, що конкуренція на ринку транспортних послуг є багатогранною та міжсекторною. Різні види транспорту (автомобільний, залізничний, морський, авіаційний та інші) змагаються за частку в ринку, привертаючи клієнтів з усього світу через свої унікальні можливості і обмеження.

По-друге, конкуренція на ринку транспортних послуг активно формується під впливом технологічних інновацій і змін кліматичних умов. Введення автономних транспортних засобів, розробка ефективних систем логістики та управління маршрутами дозволяє компаніям зменшити витрати і підвищити якість обслуговування. В той же час, потреба у зменшенні викидів CO₂ і зеленіший транспорт впливає на розробку нових технологій і стратегій у сфері транспорту.

По-третє, актуальність дослідження полягає в розумінні впливу конкуренції на глобальні процеси. Конкуренція стимулює інновації, зниження вартості та покращення якості обслуговування. Вона також впливає на рівень цін і доступність транспортних послуг для різних сегментів суспільства. Розуміння цих аспектів дозволяє розробляти стратегії для підвищення конкурентоспроможності національних і міжнародних транспортних систем.

Отже, дослідження конкуренції на світовому ринку транспортних послуг є надзвичайно важливим у контексті сучасних економічних викликів і можливостей. Воно дозволяє ідентифікувати ключові тренди, визначати стратегії розвитку і підвищення ефективності, а також сприяє створенню стабільної та конкурентоспроможної транспортної інфраструктури для

майбутніх поколінь.

Активне дослідження особливостей конкуренції на ринку транспортних послуг здійснюють багато українських вчених: Аулін В. В., Гнедіна К. В., Нагорний П. В., Деркач Е. М., Дмитрів Д.В., Ковальчик О.А, Рогатинська О.Р., Дубицький О. С., Бодак В. І., Куць Н. Г., Булік Ю. В., Зоріна О. І., Волохов В. А., Волохова І. В., Кушнір Н.О., Сюсько О.І., Шинкаренко В. Г. та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей конкуренції на світовому ринку транспортних послуг.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- встановити роль і значення ринку транспортних послуг у світовому господарстві;
- визначити фактори конкурентоспроможності різних видів транспорту;
- провести аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг;
- виявити особливості конкуренції на світовому ринку транспортних послуг;
- здійснити аналіз впливу державного регулювання на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг;
- навести проблеми та перспективи розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг.

Об'єктом дослідження є світовий ринок транспортних послуг, який охоплює всі види транспортування, включаючи автомобільний, залізничний, авіаційний, морський та трубопровідний.

Предметом дослідження є конкурентні відносини між суб'єктами господарювання, які надають транспортні послуги на світовому ринку.

Методи дослідження. В роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: абстрактно-логічний метод; системний аналіз; спостереження і узагальнення; аналіз і синтез; методи експертної оцінки; порівняння і групування; екстраполяції та статистичного аналізу

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи були Закони України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичної

літератури з теми дослідження та власні дослідження автора.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний зміст роботи складає 61 сторінку тексту. Робота містить 9 таблиць та 10 рисунків. Список використаних джерел включає 53 найменування, викладений на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

1.1. Роль і значення ринку транспортних послуг у світовому господарстві

Транспортні послуги є частиною більш широкого поняття - послуги, яке охоплює будь-яку діяльність або дію, яка надається однією стороною і задовольняє потреби чи очікування іншої сторони.

В узагальненому розумінні, послуга є дією або набором дій, спрямованих на задоволення певних потреб чи вигод користувача. Вона може бути надана фізично або електронно і призначена для забезпечення користі або задоволення певних потреб споживача. Аналіз природи послуг дозволяє виокремити їх головні особливості, серед яких особливо важливими є наступні [13, с.28]:

1. Послуги не мають матеріальної форми і не можуть бути власником. Вони існують лише у вигляді дій, процесів або виконання робіт.
2. Надання послуг часто вимагає прямого контакту між постачальником послуг і споживачем, що робить взаємодію і комунікацію критичними аспектами.
3. Якість послуг може коливатися від разу до разу через вплив факторів, таких як здійснення послуги різними працівниками, варіації у виконанні процесів тощо.
4. Послуги можуть бути різноманітними і варіюватися за своїм складом та характером залежно від потреб споживача і умов надання.
5. Більшість послуг не можна зберігати або накопичувати, вони надаються у реальному часі під час їх виконання.

Найважливішою ознакою послуги є те, що в ній нероздільно з'єднані два процеси - виробництво та споживання. Тобто, послуги створюються та споживаються одночасно, і процес надання послуги відбувається в реальному

часі.

Виникнення нових економічних відносин значно розширило концепцію транспортних послуг. Сьогодні транспортні послуги – це не лише фізичний переміщення людей та вантажів, а й ширший спектр послуг, що стосуються логістики, інформаційного обміну, технологічних інновацій та екологічних аспектів [18, с.113].

Перш за все, транспортні послуги стали необхідною частиною глобальних логістичних мереж, що підтримують складний ланцюг постачання товарів. Вони включають у себе координацію міжнародних перевезень, складське зберігання, управління запасами та інші аспекти, які є важливими для ефективного функціонування глобального ринку.

Друге, зростання значення технологій в транспортній сфері привело до розвитку нових видів послуг, таких як мобільні додатки для замовлення транспорту, платформи для спільного використання транспортних засобів, системи моніторингу та управління флотами. Це сприяє підвищенню ефективності і зручності для користувачів та операторів послуг [18, с.114].

Третє, зростання екологічних вимог і усвідомлення необхідності зменшення вуглецевого сліду призвело до розвитку зелених транспортних технологій та послуг. Це включає в себе використання альтернативних палив, електричних та гібридних транспортних засобів, а також удосконалення систем управління трафіком з метою зменшення заторів і споживання палива.

Отже, сучасне розуміння транспортних послуг враховує їхню роль у складних економічних відносинах, що включають не лише транспортування, а й широкий спектр додаткових функцій, необхідних для підтримки світової економіки і соціального розвитку.

Транспортні послуги в загальному вигляді охоплюють широкий спектр послуг, пов'язаних з переміщенням людей та вантажів з одного місця в інше. Основні типи транспортних послуг наведено на рис.1.1.

Таким чином, транспортні послуги представляють собою важливий елемент інфраструктури сучасного суспільства, що забезпечує потреби у

переміщенні людей, товарів та інших ресурсів [18, с.114].

Рис.1.1. Основні типи транспортних послуг

Джерело: складено автором на основі [9, 10, 13, 17, 18, 33]

Ринок транспортних послуг - це сфера економіки, де здійснюється купівля і продаж різних видів транспорту та пов'язаних послуг. Він охоплює весь спектр діяльності, пов'язаної з переміщенням людей і вантажів: від пасажирських перевезень до вантажних, від місцевих до міжнародних маршрутів, від повітряного транспорту до водного і залізничного [33, с.143].

Світовий ринок транспортних послуг включає в себе різноманітні суб'єкти і об'єкти, які взаємодіють і впливають на глобальну транспортну індустрію

(рис.1.2).

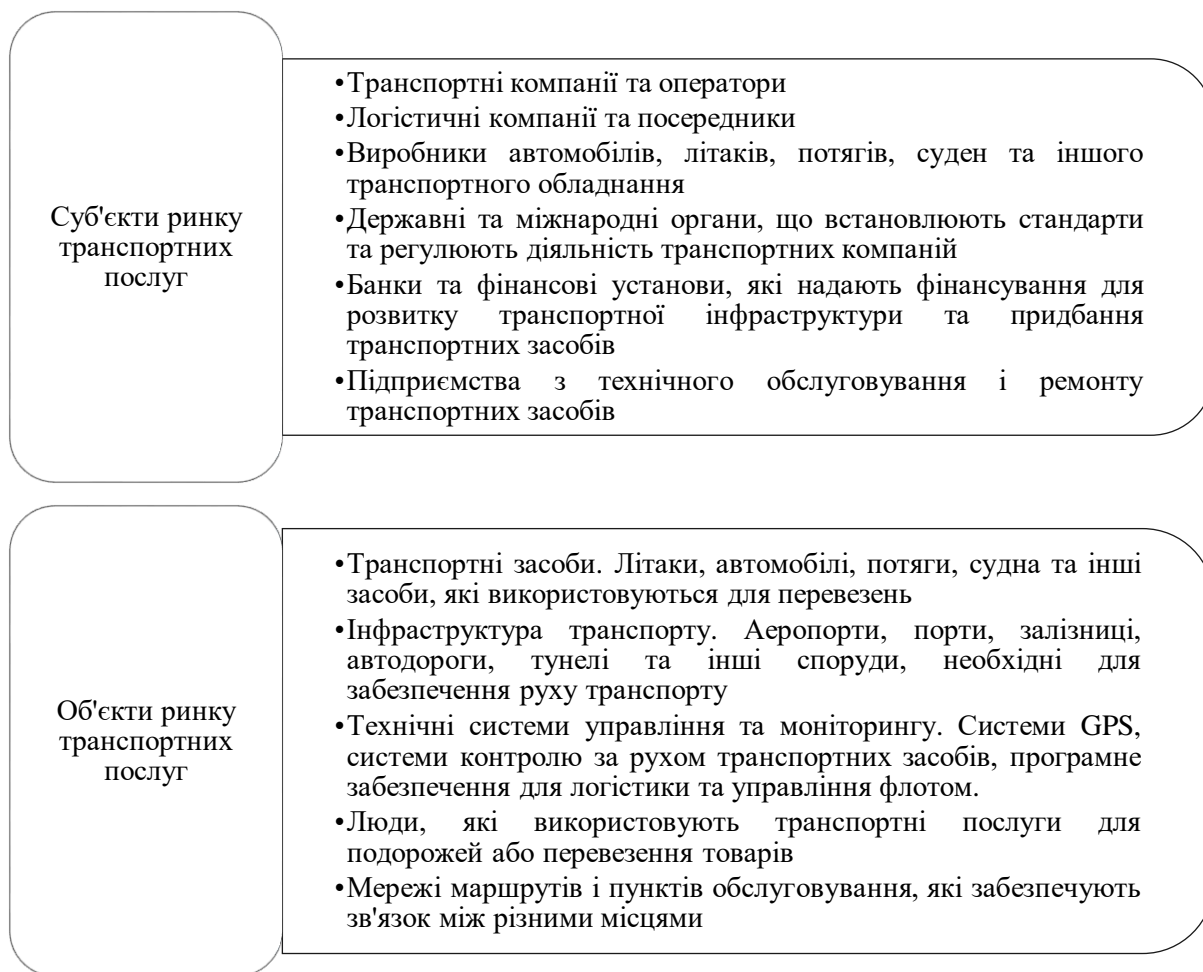

Рис.1.2. Суб'єкти і об'єкти світового ринку транспортних послуг

Джерело: складено автором на основі [9, 10, 13, 17, 18]

Вище зазначені суб'єкти та об'єкти становлять складну мережу взаємозв'язків і взаємодій на світовому ринку транспортних послуг, яка відіграє важливу роль у глобальній економіці та соціальному розвитку.

Фактори, що впливають на ринок транспортних послуг, включають різноманітні аспекти, які визначають попит, пропозицію та загальну конкуренцію в цій галузі. Наведемо ключові фактори впливу [23]:

1. Економічні умови. Економічний стан країни або регіону має великий вплив на ринок транспортних послуг. Наприклад, економічне зростання сприяє збільшенню попиту на транспортування товарів і пасажирів, тоді як економічний спад може призвести до зменшення обсягів перевезень.

2. Технологічні інновації. Впровадження нових технологій у транспортну

галузь може значно підвищити її ефективність. Наприклад, автономні транспортні засоби, IoT (Internet of Things) у логістиці, використання електричних автомобілів тощо можуть змінювати способи, якими здійснюються перевезення.

3. Політичні регулювання. Законодавчі та регуляторні зміни можуть суттєво впливати на ринок транспортних послуг. Наприклад, урядові політики щодо збільшення екологічної стійкості транспорту, встановлення нових стандартів безпеки або підтримки альтернативних видів палива можуть впливати на вибір технологій і стратегії перевізників.

4. Екологічні чинники. Розгляд забруднення та вплив на навколишнє середовище є важливими факторами для розвитку транспортних послуг. Зменшення викидів CO₂, використання відновлюваних джерел енергії та вдосконалення технологій для зменшення впливу на навколишнє середовище стають все більш важливими у виборі транспортних рішень.

5. Демографічні та соціокультурні зміни. Зміни у структурі населення, зростання міських агломерацій, зміни в попиті на послуги мобільності та стилі життя впливають на вибір транспортних послуг. Наприклад, зростання кількості людей, які працюють дистанційно, може змінити попит на пасажирські перевезення.

6. Конкуренція і ринкова динаміка. Конкуренція між різними видами транспорту та між операторами в межах одного виду транспорту визначає цінові стратегії, рівень обслуговування та інновації в галузі. Конкурентна боротьба може стимулювати покращення якості послуг і зниження вартості перевезень для споживачів.

Ринок транспортних послуг є складним і динамічним середовищем, де взаємодіють різні економічні, технологічні, політичні, екологічні та соціокультурні чинники. Розуміння цих факторів є важливим для ефективного управління та розвитку в цій стратегічно важливій галузі [23].

Особливе місце транспорту у світовому господарстві визначається загальною довжиною шляхів сполучення, яка включає дороги, залізниці, морські

маршрути, повітряні траси та інші види інфраструктури. Ринок транспортних послуг є критично важливим для ефективного функціонування глобальної економіки за наступними ключовими аспектами [9, с.307]:

1. Зв'язок між ринками. Існуюча інфраструктура транспорту забезпечує зв'язок між виробниками, споживачами і ринками по всьому світу. Вона дозволяє товарам і послугам швидко і ефективно досягати своїх призначень, що є важливим для міжнародної торгівлі та економічного зростання.

2. Мобільність ресурсів. Транспортна інфраструктура дозволяє ефективно переміщувати ресурси, включаючи сировини, енергію та працю, необхідні для виробництва і споживання різних товарів і послуг.

3. Інтеграція ринків праці. Забезпечується можливість працевлаштування і міграції на різних рівнях, включаючи національний і міжнародний рівні. Це сприяє розвитку економічно активних регіонів і зменшує нерівності в рівні життя між різними регіонами.

4. Розвиток туризму і культурного обміну. Інфраструктура транспорту підтримує розвиток туризму, сприяючи культурному обміну і взаєморозумінню між народами.

5. Сталість і резилієнтність економічних систем. Ефективна транспортна система забезпечує сталість економічних систем, забезпечуючи постачання товарів і послуг навіть в умовах змін політичного клімату або природних катастроф.

Отже, ринок транспортних послуг є невід'ємною складовою світового господарства, відіграючи ключову роль у забезпеченні зв'язків між людьми, підприємствами та ринками по всьому світу. Цей ринок забезпечує ефективне переміщення людей та вантажів, сприяючи тим самим розвитку торгівлі, промисловості та інших секторів економіки.

Перш за все, значення ринку транспортних послуг виявляється у забезпеченні доступності і доступу до ринків. Транспорт дозволяє підприємствам та індивідуумам легко переміщуватися між місцями виробництва, споживання та продажу товарів і послуг. Це особливо важливо в

глобалізованій економіці, де ринки перетинаються на міжнародному рівні.

Друге значення полягає в забезпеченні ефективності та конкурентоспроможності підприємств. Швидкість та надійність транспортних послуг визначають можливість своєчасної доставки сировини, готової продукції та інших ресурсів, що є критичними для ефективного функціонування бізнесу.

Крім того, ринок транспортних послуг сприяє розвитку інфраструктури та технологій. Інвестиції в транспортну інфраструктуру (дороги, залізниці, порти, аеропорти тощо) стимулюють економічний розвиток регіонів і країн. Технологічні інновації у транспорті, такі як автономні транспортні засоби та системи управління логістикою, підвищують ефективність, знижують витрати та сприяють економії ресурсів [23].

Значення ринку транспортних послуг також проявляється в забезпеченні глобальної інтеграції та співпраці між країнами. Міжнародний транспорт дозволяє легко перетинати кордони, розширювати ринки збуту та сприяти міжнародним інвестиціям. Він сприяє культурному обміну, туризму та іншим аспектам міжнародних відносин.

Усі ці аспекти демонструють, що ринок транспортних послуг не лише є ключовою складовою економічного розвитку кожної країни, але й визначає міжнародну економічну динаміку та співпрацю. Ефективне функціонування цього ринку є важливим для забезпечення сталого розвитку та процвітання глобального господарства.

1.2 Фактори конкурентоспроможності різних видів транспорту

Конкуренція на ринку транспортних послуг - це процес змагання між різними постачальниками транспортних послуг за клієнтів, ринкові позиції і прибуток. Вона характеризується боротьбою між компаніями за перевагу споживачів через зниження цін, поліпшення якості обслуговування, інновації та інші стратегії [36, с.4].

Транспорт можна класифікувати на декілька основних видів в залежності від того, які засоби використовуються для переміщення людей і вантажів. Наведемо основні види транспорту [42]:

1) автомобільний транспорт. Включає автомобілі, автобуси, вантажівки та мотоцикли, які рухаються по дорогах і автострадах. Цей вид транспорту є найбільш поширеним для коротких та середніх відстаней і забезпечує гнучкість у виборі маршрутів.

2) залізничний транспорт. Використовується для перевезення вантажів та пасажирів по залізничних коліях. Залізниці часто використовуються для довгих відстаней і можуть забезпечувати великі обсяги вантажоперевезень.

3) авіаційний транспорт. Включає літаки і вертольоти, які використовуються для пасажирських перевезень та вантажоперевезень на великі відстані. Авіаційний транспорт є швидким і здатним пересувати великі обсяги вантажів.

4) морський транспорт. Включає кораблі, що здійснюють перевезення вантажів та пасажирів по морях та океанах. Морський транспорт є важливим для міжнародної торгівлі та перевезення великих обсягів вантажів.

5) трубопровідний транспорт. Використовуються для транспортування нафти та інших рідких вуглеводнів, а також для транспортування природного газу та інших газоподібних речовин.

Кожен з цих видів транспорту має свої переваги, а також відповідає різним потребам і умовам переміщення. Розглянемо конкурентні переваги різних видів транспорту більш детально.

Авіаційний транспорт в сучасному світі відіграє важливу роль у забезпеченні мобільності людей та вантажів на міжнародному рівні. Завдяки своїм унікальним характеристикам та можливостям, авіаційні компанії мають кілька ключових конкурентних переваг, які дозволяють їм успішно функціонувати на ринку транспортних послуг [20, с.30]:

1. Швидкість і глобальна досяжність. Однією з найважливіших конкурентних переваг авіаційного транспорту є можливість забезпечити швидке

та ефективно переміщення на великі відстані. Порівняно з іншими видами транспорту, які можуть займати значно більше часу для перетину великих відстаней, авіація здатна зменшити час подорожі до мінімуму. Це особливо важливо для бізнес-подорожей і туристичних подорожей, де кожна година має значення. Крім того, авіаційні мережі покривають практично всі кути світу, забезпечуючи глобальну досяжність. Це дозволяє пасажиром легко дістатися до віддалених локацій, що іноді недосяжні іншими видами транспорту.

2. Ефективність і масштабні економії. Великі авіакомпанії володіють значними масштабними економіями в операціях, що дозволяє їм оптимізувати витрати на паливо, обслуговування літаків та інфраструктуру аеропортів. Це дозволяє знижувати вартість перевезень і пропонувати конкурентоспроможні тарифи для пасажирів та вантажів.

3. Комфорт і якість обслуговування. Сучасні авіакомпанії вкладають значні зусилля у покращення комфорту пасажирів та якості обслуговування. Вони оснащують свої літаки передовими розважальними системами, комфортними сидіннями, а також пропонують різні послуги під час польоту. Це створює приємне враження і сприяє лояльності пасажирів.

4. Гнучкість і зручність. Авіаційні компанії також відзначаються гнучкістю в плануванні маршрутів і графіку польотів. Вони можуть швидко адаптуватися до змін у попиті та умовах ринку, що дозволяє їм ефективно використовувати ресурси і мінімізувати час очікування для пасажирів.

Авіаційний транспорт завдячує своїм успіхам на ринку транспортних послуг комплексу конкурентних переваг, які включають швидкість, глобальну досяжність, економічність, комфорт і гнучкість.

Автомобільний транспорт є одним з найбільш використовуваних і значущих видів транспорту у світі, що забезпечує широкий спектр перевезень для пасажирів і вантажів. Він має кілька конкурентних переваг, які дозволяють йому займати важливе місце на ринку транспортних послуг [3]:

1. Гнучкість і доступність. Однією з ключових переваг автомобільного транспорту є його гнучкість і доступність. Автомобілі можуть доставляти

пасажирів і вантажі безпосередньо з точки А в точку Б, що дозволяє користувачам планувати маршрути відповідно до своїх потреб і графіку. Це особливо важливо для коротких відстаней і місцевих перевезень.

2. Комфорт і приватність. Автомобільний транспорт забезпечує вищий рівень комфорту і приватності порівняно з іншими видами транспорту, такими як громадський транспорт або авіація. Пасажири можуть насолоджуватися простором, власними сидіннями і особистими просторами в автомобілі, що є важливим для бізнес-подорожей і особистих подорожей.

3. Гнучкість в маршрутах і часі. Автомобільний транспорт дозволяє пасажирам вибирати оптимальний маршрут і час подорожі в залежності від поточних умов на дорогах. Він здатний обходити трафік і вибирати альтернативні маршрути, що зменшує час очікування і покращує загальний комфорт подорожі.

4. Доступність в місцях з недостатнім громадським транспортом. У віддалених або недостатньо забезпечених громадським транспортом районах автомобільний транспорт забезпечує основний засіб пересування для мешканців і бізнесу. Це робить його необхідним для забезпечення мобільності та доступності послуг для широкого кола людей.

5. Індивідуалізація і персоналізація послуг. Автомобільні компанії можуть надавати індивідуалізовані послуги, враховуючи унікальні потреби своїх клієнтів. Це може включати послуги таксі, кур'єрську доставку і особисті трансфери, що підсилює комфорт і задоволення користувачів.

Автомобільний транспорт є важливою складовою ринку транспортних послуг завдяки своїм унікальним перевагам у гнучкості, комфорті, доступності і персоналізації. Він відповідає різним потребам користувачів і забезпечує ефективне рішення для мобільності на різних відстанях і в умовах, коли інші види транспорту можуть бути менш ефективними.

Морський транспорт відіграє важливу роль у світовій торгівлі та переміщенні вантажів і пасажирів по всьому світу. Він володіє численними конкурентними перевагами, які роблять його неповторним у порівнянні з

іншими видами транспорту [29]:

1. Перевезення великих обсягів вантажів. Однією з ключових переваг морського транспорту є його здатність перевозити великі обсяги вантажів. Морські судна можуть перевозити тисячі контейнерів і великі парти вантажів, що робить їх ідеальним вибором для міжнародних торгових операцій. Це сприяє економії масштабів і зниженню витрат на перевезення товарів.

2. Низькі витрати на перевезення. Морський транспорт відомий своєю високою економічною ефективністю, особливо на великих відстанях. В порівнянні з іншими видами транспорту, вартість перевезення товарів морем зазвичай є найнижчою. Це особливо важливо для вантажів з високими обсягами і низькою вартістю на одиницю товару.

3. Глобальна досяжність і мережа маршрутів. Морський транспорт покриває практично всі морські шляхи і океанські маршрути по всьому світу. Його глобальна досяжність дозволяє підприємствам легко та ефективно переміщувати товари між континентами і країнами. Морські лінії пропонують різні варіанти маршрутів і послуги, що задовольняють різноманітні потреби клієнтів.

4. Екологічна стійкість. У порівнянні з іншими видами транспорту, морський транспорт вважається більш екологічно стійким. Сучасні морські судна вдосконалюють свої технології для зменшення викидів і споживання палива, що дозволяє знижувати вплив на навколишнє середовище.

5. Надійність і безпека. Морський транспорт відомий своєю високою надійністю і стандартами безпеки. Сучасні судна обладнані передовими системами навігації, контролю за безпекою і управлінням ризиками, що забезпечує безпечність для пасажирів і вантажів під час морських перевезень.

Морський транспорт відіграє критичну роль у світовій економіці, сприяючи міжнародній торгівлі і забезпечуючи ефективне рішення для глобальних логістичних задач.

Залізничний транспорт є важливим елементом транспортної інфраструктури багатьох країн, забезпечуючи ефективність і надійність у

перевезенні пасажирів і вантажів. Він володіє численними конкурентними перевагами, які варто розглянути [30]:

1. Ефективність у вантажних перевезеннях. Однією з ключових переваг залізничного транспорту є його здатність перевозити великі обсяги вантажів ефективно і на великі відстані. Залізничні вантажні поїзди можуть перевозити важкі і великогабаритні вантажі, а також значні обсяги сировини та готової продукції. Це робить залізничний транспорт вигідним варіантом для індустріальних секторів, що потребують постійного та надійного постачання матеріалів.

2. Низькі витрати і висока економічна ефективність. Залізничний транспорт відомий своєю економічною ефективністю, особливо на середніх і великих відстанях. В порівнянні з автомобільним або авіаційним транспортом, він зазвичай має нижчі витрати на одиницю вантажу чи пасажирів. Це забезпечує залізничному транспорту конкурентоспроможність в умовах економічної оптимізації і стримування витрат.

3. Швидкість і регулярність. У сучасних умовах залізничний транспорт вдосконалив свої технології та інфраструктуру, що дозволяє забезпечувати швидкість і регулярність руху поїздів.

4. Екологічна стійкість і енергоефективність. У порівнянні з іншими видами транспорту, залізничний транспорт вважається більш екологічно стійким через менший викид шкідливих речовин на одиницю перевезеного вантажу чи пасажирів. Він використовує менше палива на кілометр і забезпечує високу енергоефективність у порівнянні з іншими транспортними рішеннями.

5. Мережа маршрутів і доступність. Залізничний транспорт має велику мережу маршрутів, яка покриває великі території і забезпечує доступність транспортних послуг для різних регіонів і місцевостей. Він є важливим засобом зв'язку між містами і регіонами, забезпечуючи економічне і соціальне розвиток.

Залізничний транспорт є важливим сегментом ринку транспортних послуг, завдяки своїм конкурентним перевагам у вантажних перевезеннях, економічній ефективності, швидкості, екологічній стійкості і доступності. Він продовжує

відігравати важливу роль у світовій економіці та забезпеченні мобільності населення і підприємств.

Отже, кожен вид транспорту має свої унікальні переваги, що визначають його конкурентоспроможність на ринку, в залежності від специфіки перевезень, відстані та обсягу. Узагальнення конкурентних переваг, які визначають ефективність видів транспорту і популярність їх на ринку, а також їх недоліків наведено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Конкурентні переваги та недоліки різних видів транспорту

Вид транспорту	Конкурентні переваги	Недоліки
1	2	3
Морський транспорт	<p>Велика місткість. Здатність перевозити великі обсяги вантажів.</p> <p>Низькі витрати на перевезення в порівнянні з іншими видами транспорту.</p> <p>Глобальне охоплення. Здатність досягати практично будь-якого порту в світі</p>	<p>Повільність. Морські перевезення зазвичай потребують більше часу, ніж інші види транспорту.</p> <p>Залежність від погодних умов. Погодні умови можуть впливати на графіки і надійність перевезень.</p>
Залізничний транспорт	<p>Висока потужність. Здатність перевозити великі вантажі та пасажирів на значні відстані.</p> <p>Ефективність на середніх і довгих відстанях. Залізниця часто є ефективним вибором для середніх відстаней та великих обсягів вантажів.</p> <p>Стабільність та надійність. Менш чутливий до погодних умов порівняно з іншими видами транспорту</p>	<p>Обмежена гнучкість маршрутів. Залізничний маршрут визначається існуючою інфраструктурою.</p> <p>Потреба у великій інфраструктурі. Побудова і підтримка залізниць вимагає значних інвестицій.</p>
Авіаційний транспорт	<p>Швидкість. Здатність швидко доставляти вантажі та пасажирів на великі відстані.</p> <p>Глобальне покриття. Здатність долати великі відстані за короткий час.</p> <p>Придатність для далеких відстаней. Особливо вигідний для міжконтинентальних перевезень</p>	<p>Високі витрати. Авіаційні перевезення можуть бути відносно дорогими, особливо для великих вантажів.</p> <p>Екологічний вплив. Великі викиди CO₂ і інших шкідливих речовин.</p>
Автомобільний транспорт	<p>Гнучкість маршрутів. Здатність досягати місцевих пунктів безпосередньо.</p> <p>Доступність. Здатність досягати майже будь-якого місця, де є дороги.</p> <p>Індивідуальні перевезення. Можливість перевозити малий обсяг вантажів або пасажирів без прив'язки до розкладу</p>	<p>Транспортні затори. Пробки можуть значно затримувати подорожі, особливо в мегаполісах і великих містах.</p> <p>Викиди CO₂. Автомобілі виробляють значні кількості вуглекислого газу та інших забруднюючих речовин.</p> <p>Високі витрати. Власність автомобіля, паливо, обслуговування і страхування можуть бути дорогими.</p>

Джерело: складено автором на основі [3, 10, 13, 17, 29, 30, 36]

Конкурентоспроможність різних видів транспорту визначається комплексом різних факторів, які включають технічні, економічні, екологічні та соціальні аспекти (рис.1.3).

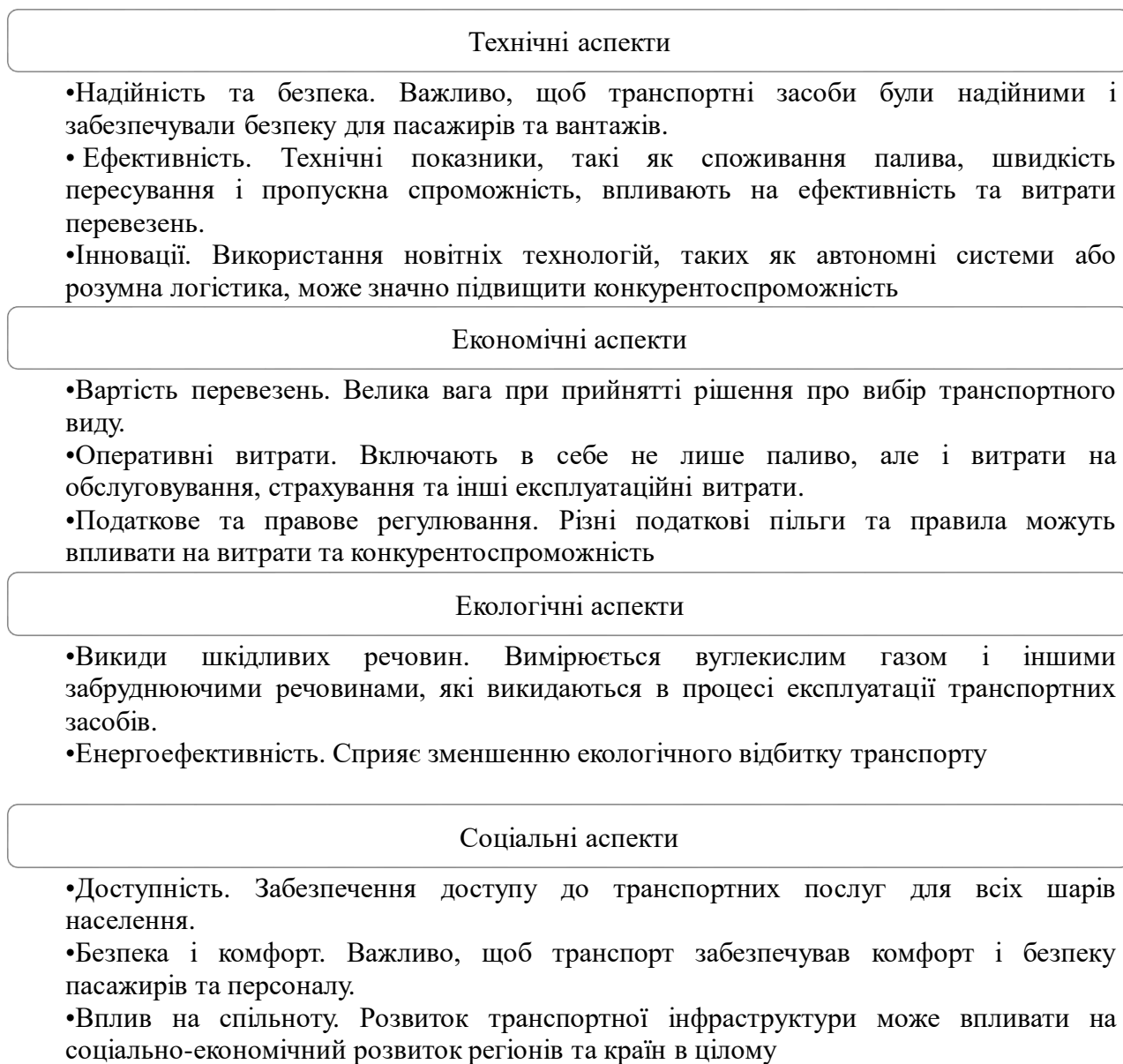

Рис.1.3. Аспекти конкурентоспроможності різних видів транспорту

Джерело: складено автором на основі [3, 10, 13, 17, 29, 30]

Залежно від конкретних умов, різні фактори можуть мати різний вплив на конкурентоспроможність кожного виду транспорту.

Конкурентоспроможність кожного виду транспорту може значно варіюватися в залежності від різних умов і факторів. Розглянемо різні фактори, що впливають на конкурентоспроможність кожного виду транспорту в табл.1.2.

Фактори, що впливають на конкурентоспроможність транспорту

Фактори конкурентоспроможності	Відстань та географія	Тип вантажу або пасажирів	Швидкість доставки	Витрати	Екологічні аспекти
Морський транспорт	Чим більша відстань, тим більша конкурентоспроможність морського транспорту, оскільки він володіє високою ефективністю у довгих перевезеннях	Підходить для великих обсягів низькоцінних товарів	Найбільш ефективний для довгих перевезень, хоча не завжди швидкий	Зазвичай найбільш економічний для великих обсягів вантажів на великі відстані.	Зазвичай менше викидає CO ₂ на одиницю вантажу в порівнянні з іншими видами транспорту
Авіаційний транспорт	Ідеально підходить для дальніх маршрутів, де швидкість стає ключовим фактором	Краще підходить для швидкого та високоцінного вантажу або пасажирів	Ідеально для вантажів, що вимагають швидкісного доставлення	Зазвичай найдорожчий, але необхідний для швидкої доставки	Зазвичай має найбільший екологічний відбиток через високі викиди CO ₂
Залізничний транспорт	Ефективний на середніх відстанях, особливо у масових вантажних перевезеннях	Ефективний для вантажів великими партіями, особливо на середніх і великих відстанях	Забезпечує ефективно переміщення середньої швидкості вантажів і пасажирів	Ефективний для масштабних вантажів, особливо на середніх і великих відстанях	Також відносно екологічний через менший викид в порівнянні з автомобільним транспортом
Автомобільний транспорт	Добре підходить для коротких відстаней і доставки до віддалених місцевостей.	Ідеально підходить для доставки до віддалених місць або вантажів, які потребують гнучкості в доставці	Надає можливість швидкої доставки на короткі відстані	Часто дорожчий у порівнянні з іншими видами транспорту на великі відстані	Може бути менш екологічно стійким через велику кількість автомобілів на дорогах

Джерело: складено автором на основі [3, 10, 13, 17, 29, 30]

Отже, кожен вид транспорту має свої унікальні переваги і обмеження, які визначають його конкурентоспроможність в конкретних умовах. Вибір транспортного засобу для конкретної логістичної задачі залежить від багатьох чинників, таких як відстань, тип вантажу, швидкість, витрати і екологічні аспекти. Оптимальний вибір може забезпечити ефективність, економію та екологічну стійкість в глобальному транспортному ланцюзі.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

2.1. Аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг

Світовий ринок транспортних послуг – це глобальна система, яка охоплює всі види транспортних послуг і пов'язані з ними діяльності, що забезпечують переміщення товарів і осіб між різними географічними точками. Цей ринок включає в себе різні сегменти і аспекти, що впливають на функціонування і розвиток світової економіки.

Проводячи аналіз сучасного стану ринку транспортних послуг, можна побачити кілька істотних відмінностей із попереднім станом даного ринку. Величезний поштовх у розвитку ринку транспортних послуг дали такі поняття процеси як глобалізація, швидкий розвиток технологій та система менеджменту.

Зміни у світовій торгівлі, такі як скорочення торгових бар'єрів і лібералізація торгових режимів, а також інтенсивне перенесення виробництв до країн Азії, значно вплинули на транспортно-логістичні послуги. Ці процеси сприяли зростанню обсягів перевезень і модернізації інфраструктури, що в свою чергу забезпечило більш ефективну глобальну торгівлю та управління логістичними ланцюгами. Динаміка обсягу світового ринку транспортних послуг наведена протягом 2013-2023 рр. на рис. 2.1.

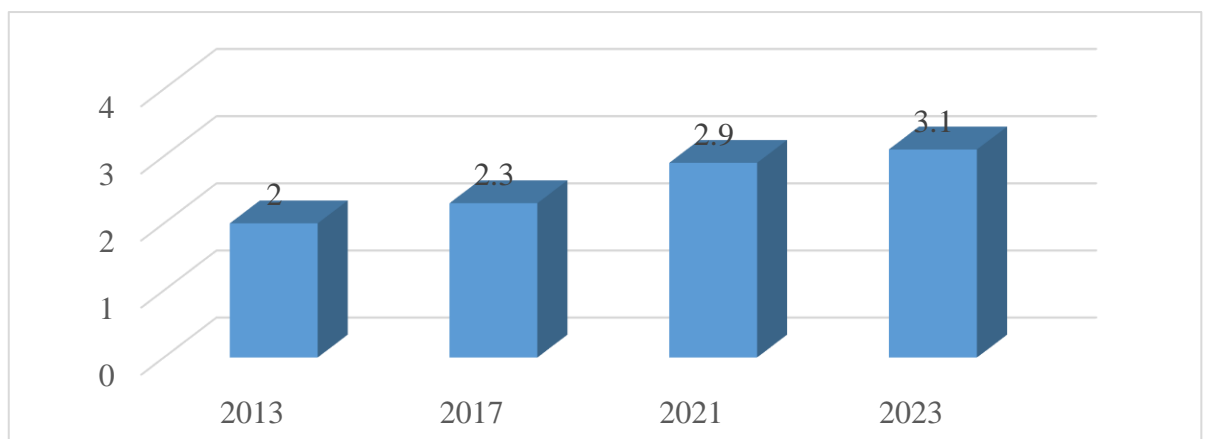

Рис.2.1. Динаміка обсягу світового ринку транспортних послуг, трлн дол. США [52] у 2013-2023 рр.

Динаміка обсягу світового ринку транспортних послуг демонструє стійке зростання протягом останніх років, з обсягами, що перевищують 3 трлн. дол. США у 2023 році. Фактори, що вплинули на зростання обсягу світового ринку транспортних послуг наступні [52]:

- глобалізація та інтернаціоналізація. Розширення міжнародної торгівлі і збільшення обсягів вантажних і пасажирських перевезень;
- економічне зростання. Зростання економічної активності в розвинутих та розвиваючих країнах, що сприяє збільшенню попиту на транспортні послуги;
- інвестиції в інфраструктуру. Покращення транспортної інфраструктури, включаючи порти, залізниці, автодороги та авіаційні термінали, що підтримує зростання обсягів перевезень;
- технологічні інновації. Розвиток технологій, таких як автоматизація, цифровізація і нові логістичні рішення, які підвищують ефективність транспортних послуг.

Прогнози фахівців вказують на подальше зростання ринку в найближчі роки, зокрема через збільшення обсягів глобальної торгівлі і продовження модернізації транспортної інфраструктури. Тренди такі як сталий розвиток, екологічні ініціативи і інновації в транспортних технологіях (електричні та автономні транспортні засоби) можуть також вплинути на динаміку ринку.

Розглянемо структуру світового вантажо - і пасажирообігу в 2023 році на рис.2.2.

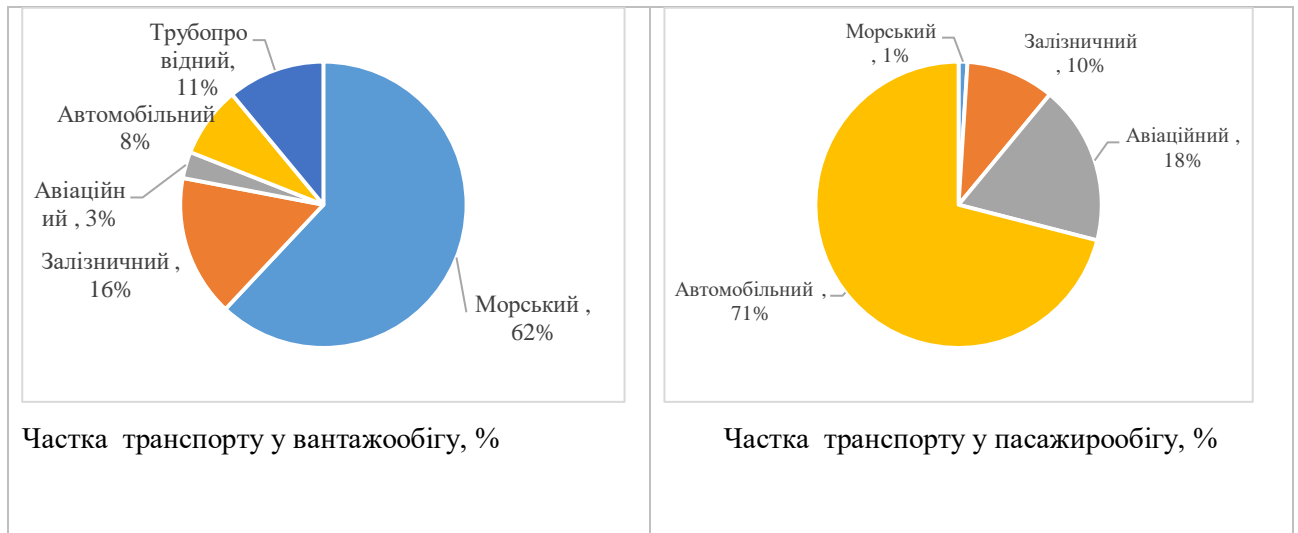

Рис.2.2. Структура світового вантажо - і пасажирообігу у 2023 році [52]

У структурі світового вантажообігу та пасажирообігу спостерігаються чіткі домінуючі тренди, які відображають різні аспекти міжнародного транспорту.

Морський транспорт займає лідируючу позицію у світовому вантажообігу, складаючи більше ніж 60% від загального обсягу вантажоперевезень. Це пояснюється кількома факторами [52]:

- 1) великий обсяг перевезень. Морські судна можуть перевозити великі обсяги вантажів, що робить морський транспорт економічно вигідним для міжнародних перевезень.
- 2) глобальна торгівля. Міжнародна торгівля, що включає переміщення товарів між континентами, переважно здійснюється морським транспортом.
- 3) розвинена інфраструктура. Важливі морські порти та торгові маршрути, такі як Суецький канал, Панамський канал та інші стратегічні водні шляхи, підтримують великий обсяг морських вантажоперевезень.

Морський транспорт є ключовим для глобальних товарних потоків, оскільки великі обсяги товарів переміщуються між різними частинами світу через океани і моря. Це забезпечує низькі витрати на перевезення при великих обсягах вантажу.

Автомобільний транспорт домінує у сфері пасажирських перевезень, забезпечуючи більше ніж 70% всіх перевезень пасажирів [52]:

- 1) гнучкість і доступність. Автомобільний транспорт забезпечує

високий рівень гнучкості та доступності для перевезення пасажирів на короткі та середні відстані.

2) внутрішні перевезення. Для внутрішніх поїздок і коротких відстаней автомобілі є основним і найзручнішим видом транспорту.

3) розвинена дорожня інфраструктура. Мережа доріг та автомагістралей в розвинутих країнах забезпечує ефективність автомобільного транспорту для пасажирів.

Автомобільний транспорт є домінуючим у пасажирських перевезеннях через свою універсальність і можливість обслуговування локальних і міжміських маршрутів, в той час як залізничний і авіаційний транспорт забезпечують перевезення на більші відстані.

Ці статистичні дані підкреслюють важливість різних видів транспорту в глобальному контексті і їхні ролі в підтримці світової економіки і мобільності населення.

На сьогоднішній день глобальна структура ринку транспортних та логістичних послуг формується із трьох основних компонентів (рис. 2.3): вантажні та експедиційні (58%), інтегровані (25%) та управлінська логістика (17%).

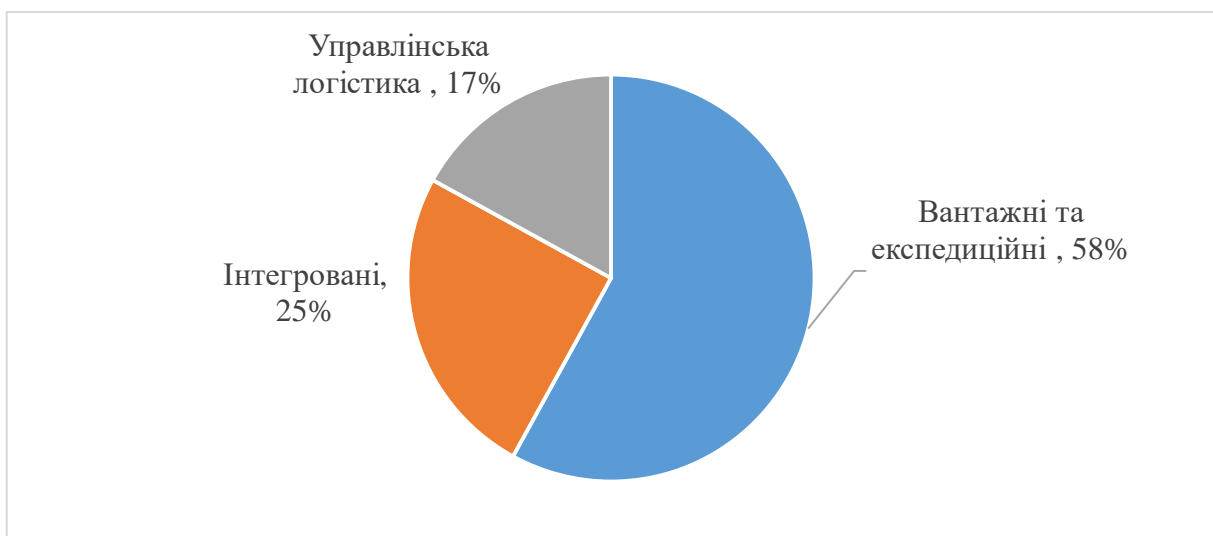

Рис.2.3. Структура світового ринку транспортних та логістичних послуг, % [52]

На ринку домінують компанії, які надають комплексні послуги 2PL, 3PL та 4PL, при цьому особливо значна роль компаній 3PL і 4PL вказує на високий

рівень розвитку логістики і її інтеграцію в глобальні ланцюги постачання.

Розглянемо частки країн у вантажообігу та пасажирообороті. Дані представлені у таблиці 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1

Частка країн у вантажообігу за 2023 р., % [52]

Країна	Автомобільний	З/Д	Повітряний	Т/П	Морський
США	25	30	2	16	27
Китай	4	25	1,5	11,5	22
Франція	21,5	10	1	5,5	50
Японія	7,5	0,5	0,5	0,5	91

Виходячи з даних поданих у таблицях 2.1 та 2.2, можемо зробити висновки, що у вантажообігу за країнами, основну частину перевезень здійснюють залізничним транспортом, більшу частину ринку займає США, їх відсоткова частка становить 30%. США мають одну з найбільших і найбільш розвинутих систем залізничного транспорту у світі, що відіграє ключову роль у внутрішніх і міжнародних вантажних перевезеннях.

Таблиця 2.2

Частка країн у пасажирообігу за 2023 р.,% [52]

Країна	Автомобільний	З/Д	Повітряний	Т/П
США	88	0,4	11,3	0,3
Китай	33	33,2	18,6	15,2
Франція	84,2	9	6	0,8
Японія	56,9	33,9	8,3	0,9

У пасажирообігу основну частину ринку займає автомобільний транспорт. Найбільшу частину автомобільних перевезень здійснюють такі країни як США та Франція, їх відсоткова частка становить 88 та 88,4% відповідно.

США мають одну з найбільших мереж автомобільних доріг у світі, і автомобільний транспорт є ключовим для пасажирських перевезень у країні. Велика територія країни, розвинена дорожня інфраструктура та висока залежність населення від автомобілів роблять автомобільний транспорт основним видом перевезень для багатьох американців. Франція також має розвинену дорожню інфраструктуру і високий рівень використання

автомобільного транспорту для перевезення пасажирів. Важливість автомобільного транспорту у Франції відображається у широкій мережі доріг і автомагістралей, а також у великій кількості особистих автомобілів і комерційних транспортних засобів.

Щодо імпорту транспортних та логістичних послуг, то розподіл обсягів виглядає наступним чином (рис.2.4) [52]:

- США - 100 млрд. доларів (26%),
- Німеччина – 52 млрд. доларів (7,56%),
- Японія – 42,3 млрд. доларів (6,24%),
- Великобританії – 35,8 млрд. доларів (5,21%);
- Франція – 29,5 млрд. доларів (5,01%);
- Данія – 23,9 млрд. доларів (3,48%);
- Індія – 31,1 млрд. доларів (3,47%);
- Республіка Корея – 29,9 млрд. дол. США (3,41 %);
- Італія – 22,6 млрд. доларів (3,3%);
- Нідерланди – 16,6 млрд. доларів (2,41%).

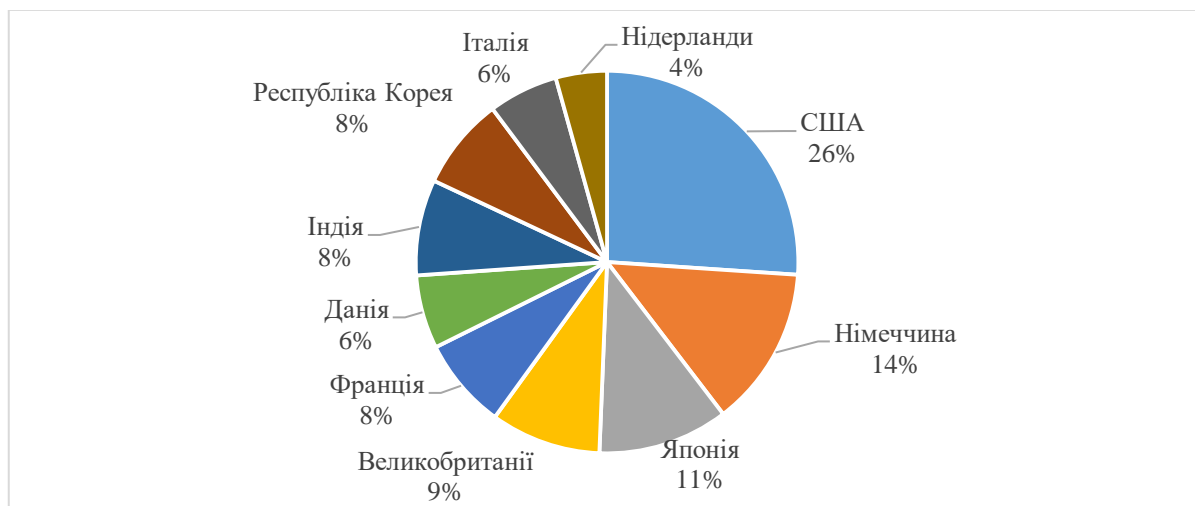

Рис.2.4. Структура імпорту світових транспортних та логістичних послуг, % [52, 53]

Поточний розподіл зумовлений рівнем розвитку транспортно-логістичної інфраструктури, обсягами виробництва та споживання, участю у формуванні та розподілі світової торгівлі. Існуючі світові тенденції відповідно відображаються

і у географічній структурі попиту на транспортні та логістичні послуги (рис.2.5)

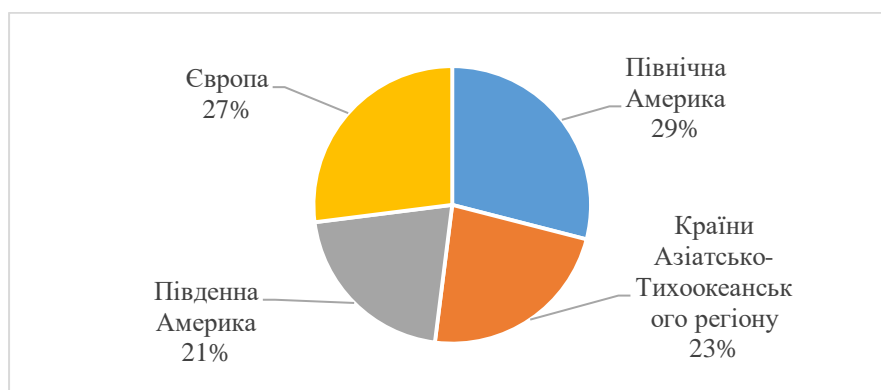

Рис.2.5. Географічна структура попиту на транспортні послуги [52, 53]

Таким чином, частка Північної Америки та Європи незначна, але перевищує частку країн в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та Латинській Америці. Згідно з прогнозами фахівців, у майбутньому основні гравці на світовому ринку транспортних та логістичних послуг будуть країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Латинської Америки.

Отже, світовий ринок транспортних послуг демонструє позитивну динаміку зростання, що відображає значні зміни та еволюцію в цій галузі.

Зменшення торгових бар'єрів та підвищення інтеграції ринків сприяють зростанню попиту на транспортні послуги. Це викликано збільшенням обсягів вантажних і пасажирських перевезень, що є прямим наслідком інтенсифікації міжнародної торгівлі та економічної інтеграції.

Інвестиції в модернізацію та розширення транспортної інфраструктури, включаючи порти, залізниці, автодороги та авіаційні термінали, забезпечують підвищення ефективності транспортування і сприяють збільшенню обсягів перевезень. Інтеграція новітніх технологій у транспортному секторі, таких як автоматизація процесів, цифровізація інформації та інноваційні логістичні рішення, підвищує ефективність транспортних операцій і знижує витрати, що в свою чергу стимулює зростання ринку.

Перенесення виробництв до країн Азії, разом із впровадженням нових логістичних моделей, таких як 3PL і 4PL, сприяє комплексному управлінню ланцюгами постачання і підвищує ефективність глобальної торгівлі. Зростаюча

увага до сталого розвитку і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище веде до впровадження екологічних і інноваційних рішень у сфері транспорту, що також впливає на динаміку ринку.

Таким чином, позитивна динаміка світового ринку транспортних послуг свідчить про його значущість для глобальної економіки та вказує на подальші перспективи зростання і розвитку, зокрема через інновації в технологіях, інвестиції в інфраструктуру та інтеграцію нових логістичних моделей.

2.2. Особливості конкуренції на світовому ринку транспортних послуг

Світовий ринок транспортних послуг є складною і динамічною ареною, де конкуренція формується під впливом численних факторів і тенденцій. Цей ринок забезпечує глобальну інтеграцію товарів і послуг, що робить його ключовим компонентом світової економіки. Конкуренція на цьому ринку є результатом взаємодії між технологічними інноваціями, регуляторними вимогами, економічними умовами та соціальними тенденціями. Розуміння особливостей конкуренції на світовому ринку транспортних послуг дозволяє оцінити його складність і динамічність.

Загалом, конкуренція - це процес змагання між суб'єктами економічної діяльності, який виникає через обмеженість ресурсів і потребу в їхньому використанні для досягнення максимальних результатів. Конкуренція є важливим механізмом, який стимулює економічний розвиток, сприяє інноваціям і покращує якість життя споживачів. Вона створює умови для динамічного розвитку ринків і економіки в цілому, допомагаючи забезпечити ефективність і зростання [10, с.18].

Аналізуючи ситуацію з конкуренцією та конкурентоспроможністю на транспортному ринку, можна відзначити, що існують різні форми конкуренції. Конкуренція може бути як досконалою (чистою), так і недосконалою, включаючи монополістичну або олігополістичну форми [23]. У випадку, коли на ринку домінує лише одна компанія, конкуренція зникає, і формується чиста монополія. Відповідно, транспортний ринок можна поділити на кілька типів конкурентних структур: ринок досконалої (чистої) конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії і ринок чистої монополії.

Характеристика різних видів конкуренції на транспортному ринку та форми конкурентних структур наведені у табл.2.3.

Різні види конкуренції на транспортному ринку формують специфічні конкурентні структури, які впливають на умови ринку і поведінку учасників.

Досконала конкуренція забезпечує великий вибір і прозорість, монополістична конкуренція надає можливість для диференціації послуг, олігополія створює умови для стратегічного змагання між великими гравцями, а монополія визначає ситуації з обмеженою конкуренцією.

Таблиця 2.3

Характеристика різних видів конкуренції на транспортному ринку та форми конкурентних структур

Вид конкуренції	Опис	Форми конкурентних структур	Вплив на конкурентоспроможність
Досконала конкуренція	Характеризується великою кількістю малих компаній, які не можуть вплинути на ринкові ціни. Компанії пропонують однорідні послуги, і споживачі мають повний доступ до інформації про ціни та якість	- місцеві перевезення на малих маршрутах. - дрібні логістичні компанії, що надають стандартні послуги	Висока конкуренція стимулює компанії до постійного удосконалення своїх послуг та оптимізації витрат, що вигідно для споживачів
Монополістична конкуренція	Характеризується наявністю багатьох компаній, які пропонують диференційовані послуги. Кожна компанія має певну міру контролю над цінами завдяки унікальним характеристикам своїх послуг	- нішеві перевізники, що спеціалізуються на певних типах вантажів - компанії з унікальними послугами (наприклад, VIP-перевезення)	Компанії змагаються за споживачів через покращення якості обслуговування, інновації та рекламні кампанії, що сприяє загальному підвищенню рівня послуг
Олігополія	На ринку домінує кілька великих компаній, які мають значний вплив на ціни та умови. Конкуренція між великими гравцями часто характеризується стратегічним взаємодією	- великі міжнародні перевізники (Maersk, UPS, FedEx) - основні авіакомпанії, що домінують на глобальних маршрутах	Конкуренція між великими гравцями може спричинити інновації та зниження цін, але також є ризик узгодження цін і обмеження конкуренції через картелі або інші антиконкурентні практики
Монополія	Один гравець контролює ринок і має можливість встановлювати ціни без значного впливу з боку конкурентів. Монополіст є єдиним постачальником певного виду послуг.	- національні залізничні монополії - компанії, що мають контроль над стратегічними транспортними коридорами	Відсутність конкуренції часто призводить до високих цін і низької якості послуг, оскільки монополіст не має стимулів до підвищення ефективності або покращення обслуговування

Джерело: складено автором на основі [7, 23, 36, 49]

Розуміння цих структур дозволяє краще аналізувати конкурентне середовище на транспортному ринку і приймати обґрунтовані стратегічні рішення.

Аналізуючи проблеми конкуренції на транспортному ринку з позиції загального підходу, важливо відзначити, що конкуренція виражається через боротьбу між транспортними підприємствами за вдосконалення своїх методів управління [23]. Це включає прагнення до найкращих умов для здійснення перевезень, освоєння нових ринкових сегментів і максимізації прибутку. Транспортні компанії змагаються за ефективність, інновації та оптимальні витрати, що стимулює розвиток і підвищення якості послуг.

Окрім того, конкуренція в транспортному секторі також проявляється у боротьбі за вантажовласників і пасажирів, з метою забезпечення максимальної вигоди. Це досягається шляхом впровадження сучасних і більш ефективних транспортно-логістичних технологій, а також підвищення якості, надійності і швидкості обслуговування. Транспортні компанії змагаються за клієнтів, пропонуючи інноваційні рішення та покращуючи свої послуги, щоб забезпечити кращий сервіс і задовольнити вимоги споживачів [10, с.22].

Згідно з результатами дії конкуренції, використання базових конкурентних переваг і отримання прибутку на вкладений капітал впливають на розподіл ресурсів між різними видами транспорту. Це призводить до виникнення міжгалузевої конкуренції на транспортному ринку. У такій ситуації різні види транспорту змагаються за частку ринку, що в свою чергу викликає перерозподіл ресурсів, оскільки компанії намагаються максимізувати ефективність і прибутковість своїх операцій шляхом вдосконалення своїх послуг та впровадження інновацій.

Таким чином, на транспортному ринку можна виділити такі основні види конкуренції [36, с.9]:

1. Міжгалузева конкуренція. Вона виникає між різними видами транспорту, такими як автомобільний, залізничний, морський і авіаційний. У цьому випадку різні транспортні системи змагаються за однакові вантажі або

пасажирів, намагаючись запропонувати кращі умови перевезень, швидкість або вартість послуг.

2. Внутрішньогалузева конкуренція. Цей вид конкуренції спостерігається між різними учасниками перевізного процесу всередині одного сектора транспорту. Це можуть бути компанії-оператори, перевізники, приватні підприємці та інші гравці, які змагаються за контрахтування перевезень, намагаючись підвищити ефективність своїх послуг і привернути більше клієнтів.

3. Конкуренція продукції. Виникає, коли різні види пального або товарів, які перевозяться різними видами транспорту, можуть бути замінені один одним. Наприклад, вугілля для електростанцій може бути замінене газом або мазутом, які транспортуються іншими видами транспорту. Це особливо актуально в довгостроковій перспективі, коли потрібні зміни в технологіях перевезень і технічній оснащеності об'єктів.

4. Географічна конкуренція. Виникає, коли вантаж може бути доставлений альтернативними маршрутами. Транспортні компанії змагаються за оптимальні маршрути і способи доставки, що дозволяє знизити витрати і підвищити ефективність перевезень.

Розвиток конкуренції між різними видами транспорту підлягає певним обмеженням, що зумовлені специфікою транспортування як послуги. Транспортна продукція має кілька характерних особливостей, таких як нематеріальність, неможливість зберігання, і нерегулярність якості. Ці особливості вимагають особливого підходу до визначення якості та конкурентоспроможності транспорту, оскільки транспортні послуги не можна зберігати або замінювати одна однією. Це обмежує внутрішньогалузеву конкуренцію, наприклад, в залізничному транспорті, де продукти перевезень прив'язані до конкретного місця і часу.

Крім того, конкуренція між видами транспорту може бути обмежена через переваги, які користувачі отримують від інтермодальних (змішаних) перевезень, таких як «від дверей до дверей» або «точно в строк». Ці переваги можуть зменшити вплив конкуренції між окремими видами транспорту, оскільки

інтегровані послуги пропонують зручні рішення, що покривають всі етапи перевезення [36, с.13].

Отже, конкуренція на світовому ринку транспортних послуг є результатом взаємодії між технологічними інноваціями, регуляторними вимогами, економічними умовами та соціальними тенденціями.

Один з основних аспектів конкуренції на світовому ринку транспортних послуг - це глобальна інтеграція. Великими гравцями на цьому ринку є міжнародні компанії, такі як Maersk, UPS, FedEx і DHL, які мають можливість забезпечувати послуги по всьому світу. Ці компанії конкурують на основі масштабів діяльності, що дозволяє їм знижувати витрати і пропонувати конкурентні ціни. Міжнародні стандарти і регуляторні норми також грають важливу роль у формуванні конкурентних умов, забезпечуючи рівність можливостей для всіх учасників ринку.

Технологічні інновації є важливим двигуном конкуренції на транспортному ринку. Автоматизація складів, вдосконалені системи управління логістикою та електронні платформи для бронювання і моніторингу вантажів підвищують ефективність і знижують витрати. Розвиток технологій екологічного транспорту, таких як електричні і водневі транспортні засоби, також створює нові конкурентні переваги для компаній. Інновації у сфері технічного обслуговування і впровадження нових технологій допомагають компаніям зберігати конкурентоспроможність і адаптуватися до змінюваних умов ринку [23].

Ринок транспортних послуг характеризується різноманітними конкурентними структурами. Досконала конкуренція, де велика кількість малих компаній пропонують однорідні послуги, забезпечує вибір і прозорість для споживачів. Монополістична конкуренція, в якій компанії пропонують диференційовані послуги, дозволяє їм встановлювати певний рівень цін і забезпечувати унікальні умови обслуговування. Олігополія, де ринок контролюється кількома великими компаніями, створює умови для стратегічного змагання, а монополія і дуополія можуть призвести до обмеженої

конкуренції. Картели, де компанії домовляються про спільне встановлення цін або обмеження пропозиції, можуть спотворювати ринок і впливати на конкурентні умови [23].

Ціноутворення є ще одним важливим аспектом конкуренції на світовому ринку транспортних послуг. Вартість послуг може варіюватися в залежності від типу транспорту (морський, залізничний, автомобільний, авіаційний) і конкурентних стратегій компаній. Операційні витрати, такі як вартість нафтопродуктів і технічного обслуговування, також впливають на конкурентоспроможність. Цінова конкуренція стимулює компанії до вдосконалення своїх процесів і зниження витрат.

Регуляторні органи грають ключову роль у формуванні конкурентних умов на транспортному ринку. Регулювання тарифів і цін, ліцензування та сертифікація, підтримка і субсидії можуть створювати бар'єри для входу нових компаній на ринок або забезпечувати рівні умови для існуючих учасників. Антимонопольне регулювання сприяє здоровій конкуренції, запобігаючи утворенню монополій і антиконкурентним практикам. Участь у міжнародних угодах і стандартизація вимог також впливають на конкурентні умови, зменшуючи торгові бар'єри і сприяючи інтеграції ринків.

Екологічні і соціальні норми мають значний вплив на конкуренцію на транспортному ринку. Суворі вимоги до зменшення викидів і впровадження екологічно чистих технологій можуть збільшувати витрати для компаній, впливаючи на їх конкурентоспроможність. Вимоги до соціальної відповідальності і умов праці також можуть впливати на поведінку компаній і конкурентні умови на ринку [36, с.15].

Зміни у попиті і нові тенденції на ринку також впливають на конкуренцію. Розвиток електронної комерції збільшує попит на швидкі і ефективні транспортні послуги, що стимулює компанії до адаптації своїх пропозицій. Переміщення виробництв з розвинених країн до країн, що розвиваються, змінює структуру попиту і створює нові виклики для компаній.

Отже, конкуренція на світовому ринку транспортних послуг є складною і

багатогранною. Глобальна інтеграція, технологічні інновації, різноманітність конкурентних структур, вартість і ціноутворення, регуляторні вимоги, екологічні та соціальні аспекти, а також зміни у попиті формують конкурентне середовище. Розуміння цих особливостей допомагає компаніям ефективно адаптуватися до змінюваних умов і забезпечувати свою конкурентоспроможність на глобальному рівні.

2.3. Аналіз впливу державного регулювання на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг

Державне регулювання конкурентних відносин на світовому ринку транспортних послуг - це процес, через який уряди країн формують і контролюють умови, в яких здійснюється транспортна діяльність, з метою впливу на рівень конкуренції, стабільність ринку та ефективність транспортних послуг [15, с.98]. Це регулювання включає різні аспекти, що визначають конкурентне середовище для національних і міжнародних транспортних компаній.

Державне регулювання має суттєвий вплив на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг. Це регулювання може мати як позитивні, так і негативні наслідки для конкурентного середовища, формуючи як умови для розвитку, так і перешкоди для конкурентної боротьби.

Розглянемо основні аспекти впливу державного регулювання на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Основні аспекти впливу державного регулювання на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг

Аспект державного регулювання	Опис	Вплив на конкуренцію
1	2	3
Регулювання тарифів і цін	Установлення митних тарифів, квот, мінімальних і максимальних цін.	Може обмежити або стимулювати конкуренцію, впливаючи на цінову політику і витрати компаній. Високі митні тарифи і жорсткі цінові обмеження можуть ускладнити доступ нових гравців на ринок або захистити національні компанії від іноземної

1	2	3
Ліцензування та сертифікація	Вимоги щодо отримання ліцензій на ведення діяльності, сертифікація відповідності стандартам.	Може обмежити конкуренцію шляхом ускладнення умов входу на ринок. Сертифікація і стандарти можуть підвищити витрати і бар'єри для нових учасників, водночас забезпечуючи високі стандарти якості і безпеки.
Підтримка та субсидії	Надання фінансової допомоги або субсидій національним компаніям, інвестиції в інфраструктуру.	Субсидії можуть створювати конкурентні переваги для національних компаній, що спотворює ринкові умови. Інвестиції в інфраструктуру можуть покращити умови для розвитку компаній у певних регіонах, впливаючи на конкурентність ринку
Регулювання екологічних та соціальних норм	Встановлення екологічних стандартів і вимог до соціальних умов.	Жорсткі екологічні норми можуть підвищити витрати для компаній, що відповідають цим вимогам, і вплинути на їх конкурентоспроможність. Соціальні норми можуть підвищити витрати на оплату праці та соціальні гарантії, що також може вплинути на конкурентність.
Антимонopolне регулювання	Закони, що забороняють монополії і забезпечують справедливу конкуренцію	Запобігає створенню монополій і олігополій, забезпечуючи рівні умови для всіх учасників ринку. Це сприяє здоровій конкуренції і запобігає недобросовісним практикам.
Торгові угоди і міжнародні норми	Участь у міжнародних угодах і договорах, встановлення єдиних стандартів.	Може зменшити бар'єри для міжнародної торгівлі, підвищуючи конкурентність через гармонізацію стандартів і правил. Це може стимулювати зростання конкуренції між міжнародними і національними компаніями.

Джерело: складено автором на основі [50, 51, 52, 53]

Державне регулювання відіграє ключову роль у формуванні конкурентних відносин на світовому ринку транспортних послуг. Воно може як підтримувати розвиток і підвищувати конкурентоспроможність через створення сприятливих умов і інвестицій, так і створювати бар'єри для входу, перешкоджати конкуренції і спотворювати ринкові умови через ліцензування, тарифи, субсидії та екологічні норми.

Вплив державного регулювання залежить від конкретних умов і цілей державної політики, що вимагає постійного моніторингу і адаптації для забезпечення збалансованого і справедливого конкурентного середовища.

Розглянемо досвід державного регулювання на ринку транспортних послуг

та його вплив на конкурентне середовище на прикладі США, Японії та Європи.

Сполучені Штати Америки мають один з найбільших і найрозвиненіших ринків транспортних послуг у світі. Державне регулювання у США має суттєвий вплив на конкурентні відносини в цій сфері, що забезпечує як стимули для розвитку, так і виклики для компаній. Розглянемо основні аспекти державного регулювання на ринку транспортних послуг США та його вплив на конкурентне середовище в табл.2.5.

Таблиця 2.5

Особливості державного регулювання на ринку транспортних послуг США та його вплив на конкурентне середовище

Аспект держ.регулювання	Опис	Вплив на конкуренцію
1	2	3
Регулювання тарифів і цін	У США регулювання тарифів і цін здійснюється частково. Наприклад, в автомобільному транспорті ціни часто визначаються ринковими умовами, але є певні регуляторні органи, такі як Федеральна автомобільна адміністрація (FMCSA), які контролюють відповідність стандартам безпеки і справедливую практику. У залізничному секторі тарифікація контролюється Федеральною комісією з регулювання залізниць (STB).	Регулювання тарифів і цін може знижувати конкурентний тиск у певних сегментах ринку, де тарифи встановлюються або контролюються державою. Це забезпечує стабільність цін, але може зменшити гнучкість і можливість для компаній конкурувати на основі цін.
Ліцензування та сертифікація	Ліцензування в США є обов'язковим для всіх перевізників, включаючи вантажний транспорт, автобусні компанії і авіаційні перевізники. Регулятори, такі як FMCSA і FAA, встановлюють вимоги до ліцензування та сертифікації транспортних компаній.	Ліцензування і сертифікація забезпечують високі стандарти безпеки і якості, що підвищує довіру споживачів. Проте ці вимоги можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку, обмежуючи їх можливість конкуренції.
Підтримка та субсидії	США надають субсидії і підтримку для розвитку транспортної інфраструктури через програми, такі як «Highway Trust Fund» і «Infrastructure Investment and Jobs Act». Субсидії також можуть бути надані для підтримки національних перевізників у стратегічних галузях.	Субсидії можуть знижувати витрати на транспортні послуги і підтримувати конкурентоспроможність національних компаній, але можуть створювати нерівні умови для іноземних конкурентів та спотворювати ринкові умови.
Регулювання екологічних та соціальних норм	США мають суворі екологічні норми, такі як вимоги до зменшення викидів CO ₂ і шумового забруднення, а також соціальні норми, що стосуються трудових умов, зокрема через Управління безпеки і гігієни праці (OSHA).	Високі екологічні та соціальні вимоги можуть збільшити витрати для компаній, що може вплинути на їх конкурентоспроможність. Водночас ці норми сприяють високим стандартам безпеки і екологічної відповідальності.

1	2	3
Антимонопольне регулювання	Антимонопольні органи США, такі як Федеральна торговельна комісія (FTC) і Антимонопольний департамент Міністерства юстиції, контролюють антиконкурентні практики, зокрема монополії та злиття компаній.	Антимонопольне регулювання забезпечує справедливу конкуренцію, запобігаючи монополії і антиконкурентним злиттям. Це забезпечує рівні умови для всіх учасників ринку і сприяє розвитку конкуренції та інновацій.
Торгові угоди і міжнародні норми	США є учасником численних міжнародних торгових угод і угод про вільну торгівлю, таких як USMCA (колишній NAFTA) і угоди в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Ці угоди можуть регулювати аспекти торгівлі транспортними послугами.	Міжнародні угоди можуть зменшити бар'єри для міжнародної торгівлі і забезпечити рівні умови для іноземних компаній. Це сприяє підвищенню конкуренції на внутрішньому ринку і стимулює розвиток глобального бізнесу.

Джерело: складено автором на основі [50, 51, 52, 53]

Державне регулювання на ринку транспортних послуг США має значний вплив на конкурентне середовище. Регулювання тарифів і цін, ліцензування, підтримка і субсидії, екологічні та соціальні норми, антимонопольне регулювання і міжнародні угоди формують умови для діяльності транспортних компаній. Хоча ці регуляторні заходи можуть забезпечувати високі стандарти безпеки, якості і екологічної відповідальності, вони також можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку і впливати на конкурентоспроможність як національних, так і міжнародних компаній. Розуміння цих аспектів допомагає забезпечити ефективне управління і підтримку конкурентного середовища на транспортному ринку США.

Особливості державного регулювання на ринку транспортних послуг Японії та його вплив на конкурентне середовище наведені в табл.2.6.

Отже, державне регулювання на ринку транспортних послуг Японії має значний вплив на конкурентне середовище. Регулювання тарифів і цін, ліцензування та сертифікація забезпечують високі стандарти безпеки і якості, але можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку. Підтримка і субсидії можуть допомогти національним компаніям зберігати конкурентоспроможність, проте можуть спотворювати ринкові умови для міжнародних конкурентів.

Антимонопольне регулювання забезпечує справедливу конкуренцію, а участь у міжнародних угодах зменшує бар'єри для міжнародної торгівлі, сприяючи конкуренції на глобальному рівні.

Таблиця 2.6

Особливості державного регулювання на ринку транспортних послуг Японії та його вплив на конкурентне середовище

Аспект держ. регулювання	Опис	Вплив на конкуренцію
1	2	3
Регулювання тарифів і цін	У Японії тарифні ставки на транспортні послуги, зокрема на залізничний і автобусний транспорт, часто регулюються державними органами. Наприклад, Японська транспортна агенція (MLIT) контролює ціни на деякі пасажирські та вантажні перевезення.	Регулювання тарифів може обмежити або стабілізувати конкуренцію, підтримуючи помірні ціни для споживачів і запобігаючи надмірному підвищенню цін. Це може захистити споживачів, але водночас зменшити гнучкість цінової політики для компаній.
Ліцензування та сертифікація	Ліцензування транспортних компаній в Японії є обов'язковим для всіх видів транспорту, включаючи залізничний, автобусний і вантажний транспорт. Сертифікація також включає відповідність технічним і безпековим стандартам.	Ліцензування і сертифікація забезпечують високі стандарти безпеки і якості, що може підвищити довіру споживачів. Проте ці вимоги можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку, обмежуючи конкуренцію.
Підтримка та субсидії	Японський уряд надає субсидії на розвиток транспортної інфраструктури і підтримку національних перевізників, особливо в регіонах з низькою комерційною привабливістю. Наприклад, підтримка залізничних компаній у сільських районах.	Субсидії можуть допомогти компаніям знижувати витрати і зберігати конкурентоспроможність, однак також можуть створювати нерівні умови для міжнародних компаній та впливати на конкурентний баланс між національними і іноземними учасниками.
Регулювання екологічних та соціальних норм	Японія має суворі екологічні норми, що регулюють викиди і шумове забруднення, а також соціальні норми, які стосуються трудових умов і безпеки праці. Регулювання виконується відповідними державними агентствами.	Ці норми можуть підвищити витрати для компаній, які повинні адаптувати свої операції до нових вимог. Це може вплинути на їх конкурентоспроможність, проте забезпечує високі стандарти екологічної безпеки і соціальної відповідальності.
Антимонопольне регулювання	Японська антимонопольна комісія (JFTC) контролює і регулює антиконкурентні практики і забезпечує справедливу конкуренцію на ринку. Це включає	Антимонопольне регулювання сприяє здоровій конкуренції, заважаючи створенню монополій і олігополій. Це забезпечує рівні умови для всіх учасників ринку і

	боротьбу з монополіями і антиконкурентними злиттями.	стимулює інновації і ефективність.
--	--	------------------------------------

Продовження табл.2.6

1	2	3
Торгові угоди і міжнародні норми	Японія є учасником численних міжнародних торгових угод і угод про вільну торгівлю, таких як угоди в рамках Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АРЕС) і Угоди про партнерство Тихоокеанського регіону (ТРП).	Міжнародні угоди можуть зменшити бар'єри для міжнародної торгівлі і забезпечити рівні умови для іноземних компаній. Це сприяє підвищенню конкурентності шляхом гармонізації стандартів і зменшення торгових бар'єрів.

Джерело: складено автором на основі [50, 51, 52, 53]

Особливості державного регулювання на ринку транспортних послуг Європи та його вплив на конкурентне середовище наведені в табл.2.7.

Таблиця 2.7

Особливості державного регулювання на ринку транспортних послуг Європи та його вплив на конкурентне середовище

Аспект держ. регулювання	Опис	Вплив на конкуренцію
1	2	3
Регулювання тарифів і цін	В Європейському Союзі регулювання тарифів і цін на транспортні послуги варіюється в залежності від галузі і країни. ЄС впроваджує директиви і регламенти, які встановлюють загальні принципи для транспорту, але конкретні тарифи можуть регулюватися на національному рівні.	Регулювання тарифів може забезпечити стабільність цін і доступність для споживачів, проте це може зменшити конкуренцію, обмежуючи можливості компаній для гнучкого ціноутворення. З одного боку, це запобігає цінній дискримінації, з іншого – зменшує конкурентний тиск.
Ліцензування та сертифікація	В Європі ліцензування і сертифікація транспортних компаній відбувається відповідно до норм Європейського Союзу. Для перевізників потрібні ліцензії, видані на рівні ЄС або національному рівні, які підтверджують відповідність технічним і безпековим стандартам.	Єдині європейські стандарти забезпечують високі рівні безпеки і якості, що покращує довіру до послуг. Однак, вимоги до ліцензування і сертифікації можуть бути складними і витратними для нових учасників ринку, що створює бар'єри для входу на ринок і може знижувати конкурентність.
Підтримка та субсидії	ЄС і національні уряди надають субсидії і фінансову підтримку для розвитку транспортної інфраструктури та підтримки екологічно чистих технологій. Наприклад, програми Horizon Europe та Connecting Europe Facility (CEF) фінансують проекти в сфері	Субсидії можуть допомогти компаніям знижувати витрати на інвестиції та інновації, покращуючи їх конкурентоспроможність. Водночас, вони можуть також створювати нерівні умови для компаній, що не отримують фінансової підтримки, спотворюючи конкуренцію між національними і

	транспорту.	міжнародними гравцями.
--	-------------	------------------------

Продовження табл.2.7

1	2	3
Регулювання екологічних та соціальних норм	Європейський Союз має суворі екологічні норми, такі як Директива про викиди CO ₂ і Пакет «Чисте повітря для Європи». Соціальні норми також включають вимоги до умов праці і соціального захисту працівників.	Високі екологічні та соціальні стандарти підвищують витрати для компаній, які повинні відповідати цим вимогам. Це може зменшити їх конкурентоспроможність на ринку, проте забезпечує високі стандарти для безпеки і якості життя.
Антимонопольне регулювання	Європейська Комісія і національні антимонопольні органи контролюють антиконкурентні практики і забезпечують справедливу конкуренцію на ринку. Це включає контроль за злиттями і поглинаннями, а також за антиконкурентними угодами.	Антимонопольне регулювання сприяє підтримці здорової конкуренції, запобігаючи монополіям і олігополіям. Це забезпечує рівні умови для всіх учасників ринку і стимулює інновації і зниження цін.
Торгові угоди і міжнародні норми	ЄС є учасником численних міжнародних торгових угод і угод про вільну торгівлю, таких як угоди з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕФТА) і угоди в рамках Світової організації торгівлі (СОТ).	Міжнародні угоди можуть зменшити бар'єри для міжнародної торгівлі і забезпечити рівні умови для іноземних компаній. Це сприяє підвищенню конкурентності на європейському ринку, створюючи більш відкриті і рівні умови для міжнародних і місцевих компаній.

Джерело: складено автором на основі [50, 51, 52, 53]

Державне регулювання на ринку транспортних послуг в Європі має складний і багатогранний вплив на конкурентне середовище. Регулювання тарифів і цін, ліцензування, підтримка і субсидії, екологічні та соціальні норми, антимонопольне регулювання і міжнародні угоди формують умови для діяльності транспортних компаній. Хоча ці регуляторні заходи можуть забезпечити високі стандарти безпеки, якості і екологічної відповідальності, вони також можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку і впливати на конкурентоспроможність як національних, так і міжнародних компаній. Розуміння цих аспектів є ключовим для забезпечення ефективного управління і підтримки конкурентного середовища на транспортному ринку Європи.

Отже, державне регулювання має багатогранний і складний вплив на конкурентні відносини на світовому ринку транспортних послуг. Основні

аспекти регулювання, такі як тарифи і ціни, ліцензування та сертифікація, підтримка та субсидії, екологічні та соціальні норми, антимонопольне регулювання та міжнародні угоди, формують конкурентне середовище і впливають на його динаміку.

Державне регулювання грає ключову роль у формуванні конкурентних відносин на світовому ринку транспортних послуг. З одного боку, регуляторні заходи можуть забезпечувати високі стандарти якості і безпеки, стабільність і доступність послуг. З іншого боку, вони можуть створювати бар'єри для нових учасників ринку, спотворювати конкурентні умови і впливати на конкурентоспроможність різних гравців. Ефективне управління регуляторними процесами є критично важливим для забезпечення здорової конкуренції і сприяння сталому розвитку транспортного сектора на глобальному рівні.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Світовий ринок транспортних послуг, як важлива складова глобальної економіки, відзначається динамічними змінами та зростаючою конкуренцією. Цей сектор забезпечує переміщення товарів і людей, що є критично важливим для функціонування сучасних економічних систем і глобалізації. Транспортні послуги включають в себе різні види транспорту, такі як авіаційний, морський, залізничний та автомобільний, кожен з яких має свої особливості і виклики.

Розвиток конкуренції в цьому секторі має суттєве значення для забезпечення економічної ефективності, інноваційності та доступності послуг. Однак, цей процес супроводжується численними проблемами, які потребують ретельного аналізу і вирішення.

Розглянемо проблеми розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг на рис.3.1.

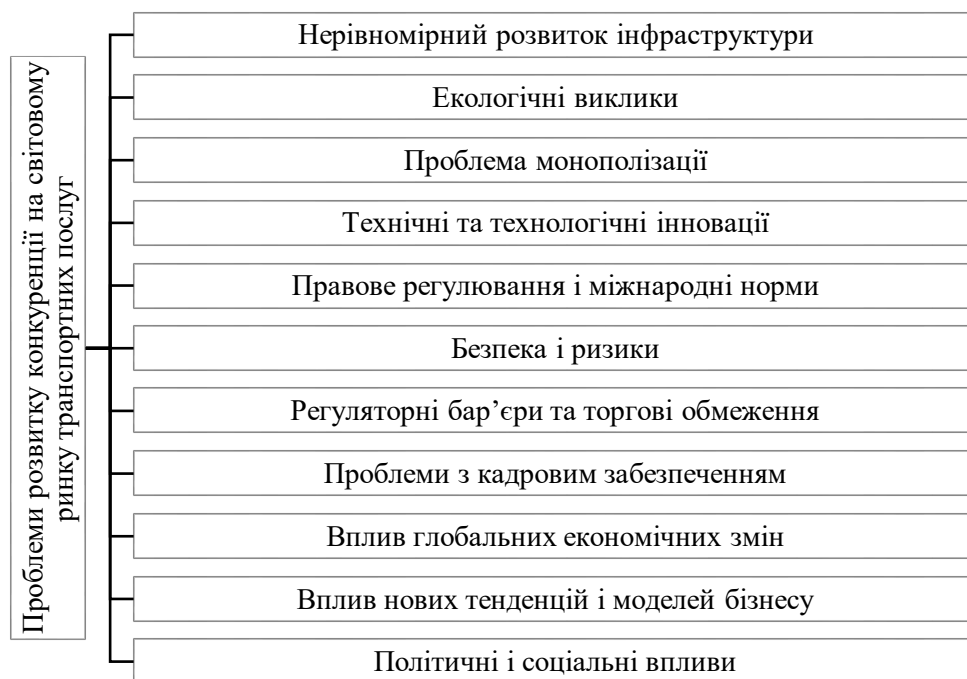

Рис.3.1. Проблеми розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг

Джерело: складено автором на основі [7, 23, 36, 49]

Розглянемо їх більш детально.

1. Нерівномірний розвиток інфраструктури. Одна з основних проблем розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг - це нерівномірний рівень розвитку транспортної інфраструктури. Країни з розвиненою економікою зазвичай мають сучасні та ефективні транспортні системи, які забезпечують високу швидкість і надійність перевезень. Натомість, країни, що розвиваються, стикаються з проблемами недостатнього фінансування та застарілої інфраструктури. Це створює нерівні умови для конкуренції, де компанії з країн, що розвиваються, мають обмежені можливості для конкурентної боротьби на глобальному рівні.

2. Екологічні виклики. Транспортний сектор є одним з основних джерел викидів парникових газів і забруднення повітря. Це створює величезний екологічний виклик, оскільки зростання обсягу перевезень без адекватних заходів для зменшення впливу на навколишнє середовище може спричинити подальше погіршення екологічної ситуації. Конкуренція на ринку транспортних послуг часто ставить бізнес-цілі вище за екологічні інтереси, що ускладнює досягнення сталого розвитку та інтеграцію екологічних стандартів у бізнес-процеси.

3. Проблема монополізації. Хоча конкуренція має безліч переваг, вона також може призвести до монополізації ринку. Великі міжнародні транспортні компанії мають значну фінансову силу, що дозволяє їм витіснити менших гравців з ринку та домінувати на ньому. Це може призвести до зниження якості послуг, підвищення цін для споживачів і зменшення інноваційної активності. Монополізація також ускладнює входження нових учасників на ринок і знижує загальний рівень конкуренції.

4. Технічні та технологічні інновації. Технологічний прогрес в транспортному секторі, як-от розробка автономних транспортних засобів, нових видів пального та цифрових платформ для управління логістикою, створює нові виклики для існуючих компаній. Не всі учасники ринку мають рівний доступ до нових технологій через високі витрати на інновації та адаптацію. Це може

створювати нерівні умови для конкуренції, де компанії, які не можуть впроваджувати новітні технології, відстають від конкурентів.

5. Правове регулювання і міжнародні норми. Міжнародні стандарти і правове регулювання в транспортному секторі можуть суттєво впливати на розвиток конкуренції. Різні країни мають різні правила і норми, що може ускладнити взаємодію між міжнародними гравцями і створити бар'єри для вільної конкуренції. Відсутність єдиного міжнародного правового простору або суперечливі регуляції можуть ускладнити діяльність компаній на глобальному ринку і затримати розвиток конкурентного середовища.

6. Безпека і ризики. Безпека транспорту є критично важливою для забезпечення ефективної роботи ринку транспортних послуг. Ризики, пов'язані з аваріями, тероризмом або іншими загрозами, можуть вплинути на стабільність та ефективність транспортних систем. Компанії, що займаються транспортом, повинні постійно інвестувати в безпеку, що може бути фінансовим навантаженням. Крім того, інциденти безпеки можуть призвести до втрати довіри споживачів і підвищення витрат на страхування.

7. Регуляторні бар'єри та торгові обмеження. На глобальному рівні існує безліч регуляторних бар'єрів та торгових обмежень, які можуть обмежувати доступ до ринку нових учасників і ускладнювати конкуренцію. Наприклад, різні країни можуть мати специфічні правила для ліцензування, сертифікації та безпеки транспортних послуг. Ці бар'єри можуть створювати перешкоди для міжнародних компаній і призводити до ускладнень у виході на нові ринки.

8. Проблеми з кадровим забезпеченням. Зростання попиту на висококваліфіковані кадри у сфері транспорту і логістики може призвести до нестачі спеціалістів. Це стосується не лише водіїв і операційного персоналу, але й фахівців з управління ланцюгами постачання, ІТ-спеціалістів для впровадження нових технологій та інженерів для розробки і підтримки інфраструктури. Нестача кваліфікованих кадрів може затримати розвиток інновацій і підвищити витрати для компаній.

9. Вплив глобальних економічних змін. Світова економіка є динамічною і

підлягає впливу багатьох факторів, таких як економічні кризи, коливання валютних курсів, торгові війни і політичні нестабільності. Ці глобальні зміни можуть суттєво вплинути на ринок транспортних послуг, створюючи непередбачувані ризики і невизначеність для бізнесу. Компанії повинні бути готові до адаптації та стратегічного управління в умовах змінюваного економічного середовища.

10. Вплив нових тенденцій і моделей бізнесу. Розвиток нових бізнес-моделей, таких як спільне користування транспортом, платформи для оренди транспортних засобів (наприклад, Uber або Lyft), а також нові підходи до управління ланцюгами постачання, створює нові виклики для традиційних транспортних компаній. Ці нові моделі можуть змінювати конкурентний ландшафт і вимагати від компаній швидкої адаптації та інноваційного підходу.

11. Політичні і соціальні впливи. Політичні рішення і соціальні рухи можуть також впливати на розвиток конкуренції в транспортному секторі. Наприклад, політика захисту внутрішнього ринку, впровадження нових екологічних стандартів або соціальні ініціативи можуть змінити умови для конкуренції і вимагати від компаній швидкої реакції на нові вимоги та очікування суспільства.

Отже, розвиток конкуренції на світовому ринку транспортних послуг є складним процесом, що супроводжується численними проблемами. Від нерівномірного розвитку інфраструктури і екологічних викликів до регуляторних бар'єрів і впливу нових бізнес-моделей - усі ці фактори потребують комплексного підходу для їх вирішення.

Перспективи розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг зумовлені кількома основними тенденціями та факторами, які впливають на його трансформацію (рис.3.2).

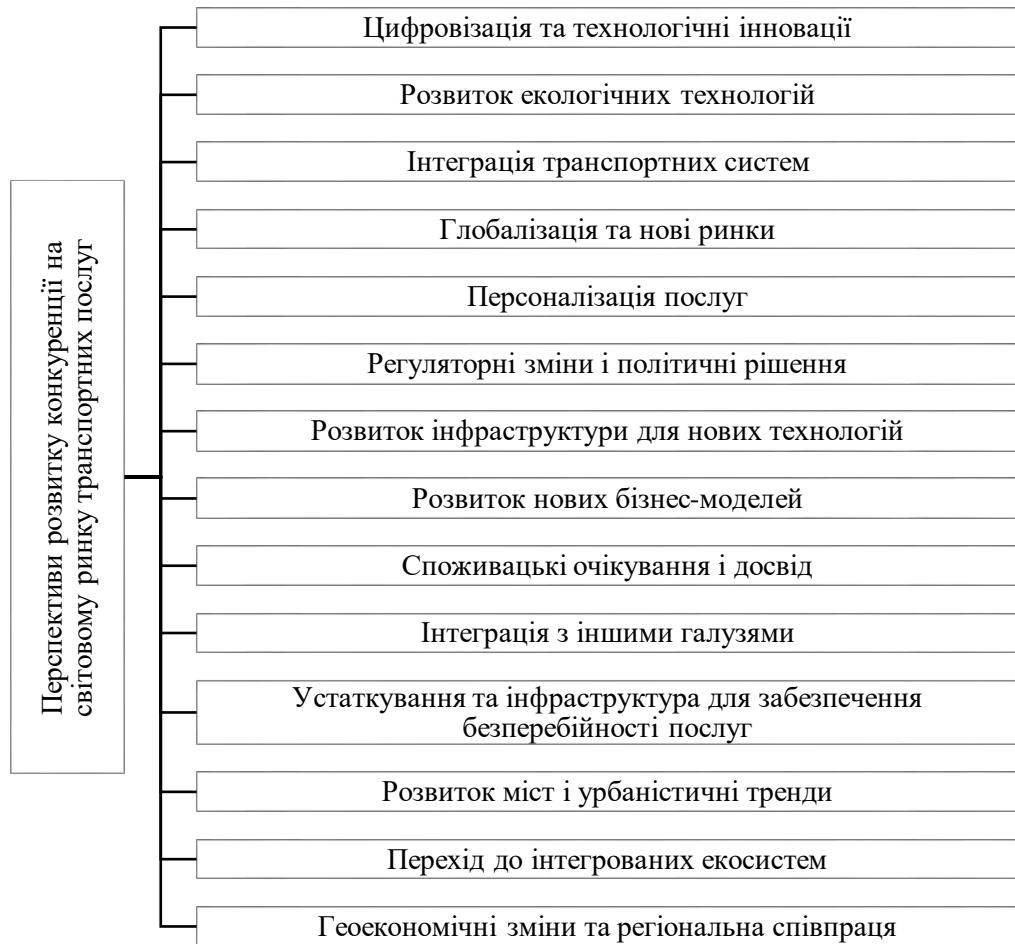

Рис.3.2. Перспективи розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг

Джерело: складено автором на основі [7, 23, 36, 49]

Розглянемо дані перспективи більш детально.

1. **Цифровізація та технологічні інновації.** Однією з ключових перспектив розвитку конкуренції є цифровізація та впровадження новітніх технологій. Інтернет речей, великі дані та штучний інтелект вже активно використовуються для оптимізації управління транспортними системами, покращення логістики і прогнозування попиту. Ці технології дозволяють компаніям знижувати витрати, підвищувати ефективність і забезпечувати більш персоналізовані послуги для клієнтів. Впровадження автономних транспортних засобів і дронів також може суттєво змінити ринок, створюючи нові можливості і посилюючи конкуренцію між традиційними і новими гравцями.

2. **Розвиток екологічних технологій.** Зростаюча увага до екологічної

сталості веде до розвитку нових технологій і рішень, які можуть змінити конкурентний ландшафт. Впровадження електромобілів, водневих технологій та інших екологічних інновацій стає важливою частиною стратегії багатьох компаній. Транспортні компанії, які активно інвестують в екологічні рішення, можуть отримати конкурентну перевагу на ринку, відповідаючи на зростаючі вимоги споживачів і регуляторів щодо зменшення викидів і поліпшення якості повітря.

3. Інтеграція транспортних систем. Перспективи розвитку конкуренції також пов'язані з інтеграцією різних видів транспорту. Інтеграція залізничного, авіаційного, морського та автомобільного транспорту може забезпечити більш ефективні і зручні послуги для споживачів. Мульти-модальні транспортні рішення, що поєднують різні види транспорту в єдину логістичну мережу, можуть покращити оперативність і знизити витрати на перевезення. Це створює нові можливості для компаній, що спеціалізуються на інтеграції і управлінні ланцюгами постачання.

4. Глобалізація та нові ринки. Глобалізація економіки веде до розширення ринків і збільшення обсягів міжнародних перевезень. Це створює нові можливості для транспортних компаній, які можуть виходити на нові ринки і конкурувати на глобальному рівні. Зростаюча інтеграція економік і розвиток нових торгових шляхів відкривають перспективи для розширення бізнесу і впровадження нових моделей послуг.

5. Персоналізація послуг. Конкуренція на ринку транспортних послуг також буде посилюватися завдяки персоналізації сервісів. Завдяки аналізу даних і інноваційним технологіям компанії можуть пропонувати індивідуально підібрані рішення для клієнтів, що підвищує їхню лояльність і задоволеність. Персоналізація може включати в себе адаптацію маршрутів, покращення комфорту і пропозицію спеціалізованих послуг, що відповідають інтересам і потребам користувачів.

6. Регуляторні зміни і політичні рішення. Регуляторні зміни і політичні рішення також будуть впливати на конкурентне середовище. Нова політика в

галузі екології, безпеки та безпеки перевезень може створювати нові вимоги та норми, з якими компанії повинні буде відповідати. Глобальні угоди та міжнародні стандарти можуть забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку, але також можуть створювати додаткові витрати і виклики для адаптації.

7. Розвиток інфраструктури для нових технологій. Розширення і модернізація інфраструктури для підтримки нових технологій є важливим аспектом розвитку конкуренції. Це включає в себе створення зарядних станцій для електромобілів, розвиток інфраструктури для водневих технологій, а також вдосконалення систем для автономних транспортних засобів. Збільшення інвестицій у цю інфраструктуру може стимулювати розвиток нових гравців на ринку і підвищити конкуренцію, забезпечуючи більше можливостей для впровадження інноваційних рішень.

8. Розвиток нових бізнес-моделей. Зміни в потребах споживачів і розвитку технологій ведуть до появи нових бізнес-моделей у транспортному секторі. Наприклад, моделі «платформи-екосистеми», де транспортні послуги інтегруються з іншими послугами, такими як бронювання готелів або прокат велосипедів. Інші моделі включають адаптивне ціноутворення на основі попиту та пропозиції. Ці нові бізнес-моделі можуть створювати нові можливості для конкуренції і перетворювати традиційні підходи до надання транспортних послуг.

9. Споживацькі очікування і досвід. Зростаючий акцент на споживацькому досвіді створює нові можливості для конкуренції. Споживачі все більше очікують високого рівня сервісу, зручності та індивідуального підходу. Компанії, що зможуть забезпечити високий рівень комфорту, простоти і персоналізації послуг, отримають конкурентну перевагу. Це може включати в себе не лише поліпшення якості обслуговування, але й інноваційні рішення для зручності користування, такі як мобільні додатки для управління поїздками.

10. Інтеграція з іншими галузями. Транспортні компанії мають можливість інтегрувати свої послуги з іншими галузями, такими як туризм, роздрібна торгівля, і технології. Наприклад, інтеграція з системами управління ланцюгами

постачання може підвищити ефективність і зменшити витрати. Співпраця з технологічними компаніями може привести до створення нових сервісів, які відповідають на сучасні вимоги споживачів і створюють нові можливості для бізнесу.

11. Устаткування та інфраструктура для забезпечення безперебійності послуг. Забезпечення безперебійності транспортних послуг є критично важливим для підтримки конкурентоспроможності. Це включає в себе розвиток резервних систем і стратегій для запобігання перебоєм у перевезеннях, таких як системи для моніторингу та швидкого реагування на проблеми. Компанії, які можуть забезпечити високу надійність і оперативність своїх послуг, зможуть забезпечити більшу довіру клієнтів і покращити свою конкурентну позицію.

12. Розвиток міст і урбаністичні тренди. Зростання урбанізації та розвиток міст відкривають нові можливості для транспортних послуг. Інноваційні рішення для міського транспорту, такі як розумні транспортні системи, електричні скутери та каршеринг, можуть змінити конкурентний ландшафт. Міста все більше потребують ефективних і стійких рішень для міського транспорту, що стимулює розвиток нових бізнес-моделей і технологій, які можуть створювати нові можливості для конкуренції.

13. Перехід до інтегрованих екосистем. Розвиток інтегрованих екосистем, де транспортні послуги поєднуються з іншими аспектами життя, такими як розумні будинки та мобільні платформи, може значно змінити конкурентний ландшафт. Це дозволяє створювати комплексні рішення для споживачів, що інтегрують різні послуги і забезпечують зручність і ефективність.

14. Геоелекономічні зміни та регіональна співпраця. Геоелекономічні зміни і нові регіональні угоди можуть відкривати нові можливості для розвитку конкуренції. Регіональні ініціативи, такі як зони вільної торгівлі та транспортні коридори, можуть створювати нові можливості для інтеграції і співпраці між країнами і компаніями. Це може призвести до розширення ринків і збільшення конкуренції в регіональному масштабі.

Отже, перспективи розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних

послуг вказують на безліч можливостей для інновацій і вдосконалення. Цифровізація, екологічні технології, інтеграція транспортних систем, глобалізація, персоналізація послуг і регуляторні зміни формують новий конкурентний ландшафт. Компанії, що зможуть адаптуватися до цих змін і скористатися новими можливостями, матимуть змогу зміцнити свої позиції на ринку і забезпечити сталий розвиток у майбутньому.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження особливостей конкуренції на світовому ринку транспортних послуг дозволило зробити наступні висновки та пропозиції:

– транспортні послуги представляють собою важливий елемент інфраструктури сучасного суспільства, що забезпечує потреби у переміщенні людей, товарів та інших ресурсів. Ринок транспортних послуг - це сукупність економічних відносин і діяльності, що пов'язані з перевезенням вантажів і пасажирів від одного пункту до іншого. Цей ринок включає в себе не лише сам процес транспортування, а й супутні послуги, такі як логістика, обслуговування, експедирування, і забезпечує зв'язок між різними економічними суб'єктами, як на місцевому, так і на міжнародному рівні. Ринок транспортних послуг не лише є ключовою складовою економічного розвитку кожної країни, але й визначає міжнародну економічну динаміку та співпрацю. Ефективне функціонування цього ринку є важливим для забезпечення сталого розвитку та процвітання глобального господарства;

– кожен вид транспорту має свої унікальні переваги, що визначають його конкурентоспроможність на ринку, в залежності від специфіки перевезень, відстані та обсягу. Конкурентоспроможність різних видів транспорту визначається комплексом різних факторів, які включають технічні, економічні, екологічні та соціальні аспекти;

– у вантажообігу за країнами, основну частину перевезень здійснюють залізничним транспортом, більшу частину ринку займає США, їх відсоткова частка становить 30%. У пасажирообігу основну частину ринку займає автомобільний транспорт. Найбільшу частину автомобільних перевезень здійснюють такі країни як США та Франція, їх відсоткова частка становить 88 та 88,4% відповідно. Світовий ринок транспортних послуг демонструє позитивну динаміку зростання, що відображає значні зміни та еволюцію в цій галузі. Зменшення торгових бар'єрів та підвищення інтеграції ринків сприяють зростанню попиту на транспортні послуги. Це викликано збільшенням обсягів

вантажних і пасажирських перевезень, що є прямим наслідком інтенсифікації міжнародної торгівлі та економічної інтеграції;

– транспортний ринок можна поділити на кілька типів конкурентних структур: ринок досконалої (чистої) конкуренції, монополістичної конкуренції, олігополії і ринок чистої монополії. Різні види конкуренції на транспортному ринку формують специфічні конкурентні структури, які впливають на умови ринку і поведінку учасників. Досконала конкуренція забезпечує великий вибір і прозорість, монополістична конкуренція надає можливість для диференціації послуг, олігополія створює умови для стратегічного змагання між великими гравцями, а монополія визначає ситуації з обмеженою конкуренцією. Глобальна інтеграція, технологічні інновації, різноманітність конкурентних структур, вартість і ціноутворення, регуляторні вимоги, екологічні та соціальні аспекти, а також зміни у попиті формують конкурентне середовище на ринку транспортних послуг;

– державне регулювання конкурентних відносин на світовому ринку транспортних послуг є складним і багатограним процесом, який спрямований на забезпечення здорової конкуренції, захист споживачів і підтримання ефективності транспортних систем. Це регулювання включає в себе правове та регуляторне середовище, міжнародні угоди, екологічні вимоги, безпеку і стандарти якості, підтримку інновацій та залучення приватного сектора. Збалансований підхід до цих аспектів допоможе забезпечити розвиток здорової конкуренції та підтримання високих стандартів у транспортному секторі;

– розвиток конкуренції на світовому ринку транспортних послуг є складним процесом, який супроводжується численними проблемами. Нерівномірний розвиток інфраструктури, екологічні виклики, монополізація ринку, технологічні інновації і правове регулювання є ключовими питаннями, які потребують вирішення. Щоб забезпечити ефективну і стійку конкуренцію, необхідно вжити заходів для покращення інфраструктури, інтеграції екологічних стандартів, підтримки здорової конкуренції та гармонізації міжнародних норм. Лише при комплексному підході можна досягти рівноваги між розвитком і

сталим управлінням транспортними послугами на глобальному рівні. Перспективи розвитку конкуренції на світовому ринку транспортних послуг є багатограними і динамічними. Цифровізація, нові бізнес-моделі, інтеграція з іншими галузями, екологічні технології, споживацькі очікування і інші фактори створюють нові можливості і виклики для компаній. Ті, хто зможе адаптуватися до цих змін і використовувати нові можливості, зможуть забезпечити свою конкурентоспроможність і сприяти розвитку сталого і ефективного транспортного сектору в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О.В. Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі : монографія. Київ : НАУ, 2019. 342 с.
2. Аулін В. В. Теоретичні і методологічні основи логістики транспортних і виробничих систем. Кропивницький, 2021. 503 с.
3. Вантажні перевезення: плюси та мінуси перевезень автомобілем. URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/225299-Vantazhni-perevezennia-pliusy-ta-minusy-perevezen-avtomobilem>
4. Глобальний звіт конкурентоспроможності URL: <https://case-ukraine.com.ua/projects/zvit-pro-globalnu-konkurentospromozhnist>
5. Гнедіна К. В., Нагорний П. В. Ринок вантажних перевезень в Україні: аналіз сучасного стану, виклики воєнного часу та перспективи розвитку. *Підприємництво і торгівля*, (38), 2023. С.19-28. <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2023-38-03>
6. Деркач Е. М. Правові питання лібералізації міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 73–79.
7. Дмитрів Д.В., Ковальчик О.А, Рогатинська О.Р. Обґрунтування чинників конкурентоспроможності підприємств дорожнього господарства на основі міжнародного досвіду. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. С. 50-58.
8. Довідка про обсяги перевезень вантажів у січні – грудні. URL: <https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-pro-ukrainski-zaliznici.html>
9. Дубицький О. С., Бодак В. І., Куць Н. Г., Булік Ю. В.. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного ринку транспортних послуг *Центральноукраїнський науковий вісник*. Технічні науки : зб. наук. пр. - 2020. - Вип. 3 (34). - С. 305-312.
10. Загірняк Д.М., Залуніна О.М., Чумакова А.Г. Забезпечення конкурентоспроможності транспортних послуг. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. Випуск 1/2021 (126). С. 17-21

11. Замлинський В. А., Коваль В. В., Котлубай В. О. Стан та перспективи розвитку експортного потенціалу ринку послуг автомобільного транспорту. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 210–214.
12. Запара В.М, Продащук С.М., Кравець А.Л. та ін. Транспортно-експедиторська діяльність. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 214 с.
13. Зоріна О. І., Волохов В. А., Волохова І. В. Маркетинг транспортних послуг. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 305 с.
14. Кисіль Р. Якою буде індустрія логістики та перевезень у 2023 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/02/1/696554/>
15. Ковалишин С. В. Стратегії розвитку логістичних компаній в умовах глобалізації. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2023. Вип. 37. С. 96–104.
16. Козак Л. С., Федорук О. В. Особливості формування ефективної моделі інноваційного розвитку транспортно-дорожнього комплексу України. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 53–60. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.3.53.
17. Кушнір Н.О., Сюсько О.І. Аналіз сучасного стану світового ринку транспортних послуг. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2019. Вип. 2 (23). С 135-146. URL: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2019.2\(23\)](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2019.2(23))
18. Лукасевич-Крутник І. С. Поняття та ознаки транспортних послуг. *Юридичний вісник*. 2016. №. 2 (39) С. 113-117. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Наука/Наукovij_jurnal/2016/statji_n2_39_2016/20.pdf
19. Лучникова Т. Міжнародні вантажні перевезення територією України в умовах війни. *Товари і ринки*. 2022. № 3. С. 37–46.
20. Маковецька Л. О. Географія транспорту. Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2016. 118 с.
21. Мокряков А. Ринок вантажних перевезень в Україні: результати останніх досліджень та прогнози. *Logist.fm*. URL: <http://surl.li/kbaio>
22. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 430-р/

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>

23. Новікова А. М., Яценко Т. М., Яценко М. М. Дослідження факторів впливу на розвиток конкурентного середовища в транспортній сфері. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9267>

24. Носач Л., Коломієць В. Сучасний стан і розвиток світової транспортної системи та ринку телекомунікацій. *Молодий вчений*, 11 (87), 2020. С.178-182.

25. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

26. Офіційний сайт Міжнародного транспортного форуму. URL: <http://www.internationaltransportforum.org/>

27. Офіційний сайт Мінінфраструктури. URL: <https://mtu.gov.ua>

28. Пантась О. В., Писаренко В. П. Державне регулювання у сфері транспорту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 106–113.

29. Переваги та недоліки морського транспорту. Коли зважитися на морський транспорт? URL: <https://omore.city/articles/189933/perevagi-ta-nedoliki-morskogo-transportu-koli-zvazhitisya-na-morskij-transport>

30. Плюси і мінуси залізничних вантажних перевезень. URL: <https://vikna.if.ua/cikavo/119375/view>

31. Полякова О. Світовий досвід формування транспортно логістичних кластерів. *Збірник наукових праць Державного економіко технологічного університету транспорту*. Серія: Економіка і управління. 2014. № 28. С. 14-21.

32. Попова Н.В. Digital-інновації та їх вплив на транспортно-логістичні організації в умовах VUCA. *Економіка транспортного комплексу*. 2022. Випуск 39. – С. 5-21..

33. Рахман М. С., Заїка О. В., Чорній Д. М. Маркетинговий аналіз транспортних послуг України на зовнішньому ринку . *Modern Economics*. 2021. № 29(2021). С. 143-150.

34. Ринок вантажних перевезень у 2022 році. TradeMasterGroup. URL: <https://trademaster.ua/articles/313620>

35. Севідова В. В., Калініченко О. П. Застосування цифрових технологій при міжнародних перевезеннях вантажів. Комп'ютерно-інтегровані технології автоматизації технологічних процесів на транспорті та у виробництві : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здоб. вищої освіти і молод. учен. ХНАДУ (Харків, 10 листопада). Харків, 2021. С. 179–183.

36. Сич Є.М. Конкуренція та конкурентоспроможність на транспортному ринку: методологія аналізу. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць*. К: Наукове видання, 2017. Вип. 34. С. 3-17.

37. Стащенко Ю., Гавриловський О. Сучасні тенденції розвитку глобального ринку транспортно-логістичних послуг. *Економіка та суспільство*, (39). 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-87>

38. Таран С., Яворницький П., Павицька Ю., Омельченко І., Бучко М. Аналіз торгівлі послугами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/11/Final-DCFTA-services-2021-11-11.pdf>

39. Томчук О.Ф., Маньківський Ю.Р. Порівняння автомобільного ринку України і розвинених країн ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. Вип. 31. С. 67–75.

40. Томчук О., Головченко Я. Аналітична оцінка послуг вантажних перевезень в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (53). 2023. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-90>

41. Торгівля 2022 року за видами транспортних перевезень. URL: https://export.gov.ua/news/4413-torgivlia_2022_roku_z_vidami_transportnikh_perevezen

42. Транспорт. Транспортне сполучення. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/5593>

43. Трубей О. М., Чута В. О. Аналіз ринку вантажних перевезень в Україні. *Бізнес Інформ*. 2018. №6. С. 247–253.

44. Угода між Україною та Європейським Союзом про вантажні перевезення автомобільним транспортом.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-22#Text

45. Україна і ЄС на рік продовжили «транспортний безвіз». *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/03/16/7158122/>

46. Функціонування транспортного сектору України в умовах правового режиму воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/funktsionuvannya-transportnoho-sektoru-ukrayiny-v-umovakh-pravovoho>

47. Харута В., Маруніч В. Стратегічне управління проектами підприємств транспортної галузі. *Управління розвитком складних систем*. № 45. С. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.32347/2412-9933.2021.45.57-65>

48. Шевченко В. Логістика війни. Як змінились вантажні перевезення в Україні. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/perevezennya-v-ukrajini-pid-chas-viyni-gumanitarni-vantazhi-obmezheniya-na-perevezennya-50231625.html>

49. Шинкаренко В. Г. Особливості конкуренції на ринку автотранспортних послуг. *Економіка трансп. комплексу : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т ; редкол.: В. Г. Шинкаренко (відп. ред.) та ін. Харків, 2021. Вип. 37. С. 133–147.*

50. DHL Global Connectedness Index URL: [dhl.com/global-connectedness-index](https://www.dhl.com/global-connectedness-index)

51. Drones in the Transport System: Acceptability and Integration. International Transport Forum. URL: <https://www.itfoecd.org/drones-transport-system-acceptability-integration>

52. Mostert Martine, Limbourg Sabine. External Costs as Competitiveness Factors for Freight Transport – Transport Review (2023). – <https://doi.org/10.1080/01441647.2023.1137653>

53. Statista URL: [statista.com](https://www.statista.com)